

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Sapiente Fructuoso Epistolares Libri quinque

Bonifacio, Juan

Ingolstadii, 1606

Liber Quartus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51159](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51159)

EPISTOLARVM
LIBER QVARTVS.

LVDOVICO PIO.

De affectibus permouendis.

X tribus illis, quæ maximus
quisque efficere debet ora-
tor, vt doceat, vt delectet, vt
moueat, nemini dubium est, quin
quod extremum ponimus, duabus
reliquis oratoris laudibus antepo-
nendum sit. Est quidem magnum,
atque difficile rem illustrare differen-
do, probando, confirmando, maius
delectare dicendo, & illorum, qui
audiunt, animos deuincire volupta-
te: sed vim & contentionem adhibe-
re, quæ mentes permoueat atque in-
terret, summæ profectò laudis est, per-
fectæque victoriæ. Itaque M. Calli-
cūm (vtar in hac re alienorum, quàm
nostrorum, antiquorum, quàm re-

*Cicero in
Bruto.*

Z 2 cen-

centium, quia minus inuidiosè
 gis libenter exemplis) oratore
 uem & ornatum pars hæc tercia
 aberat, victoriis, palmisq̃ue priu
 Nam sic erat in agendo remissus
 vel pro seipso dicens, & Quintus
 Gallum accusans, quem sibi ven
 parauisse aiebat, solutè ageret,
 citanter. Cùm enim aduersari
 reumq̃ue Callidius penè in apert
 crimen vocare videretur, chir
 pha, testificationes, & sceleris
 cia monstraret, pestem capitis
 mortis argumenta se comperit
 nifestò, & quasi manu tenere
 ret, tamen Gallij patronus & de
 for Cicero cùm eas rationes at
 fet, quas causa posceret, Callidij
 lentitudinem pro argumento po
 remq̃ue sibi videri commentit
 dixit, quæ non tractaretur arden
 Tu, inquit, nisi fingeres, sic ageres?
 lor? ubi ardor animi, qui etiam ex
 tium ingenis elicere voces, & quer
 let? Nulla perturbatio animi, nulla
 ris, frons non percussa, non semur

...nd minimum est, nulla supplotio. Itaq;
...um absuit, vt inflammares nostros ani-
...somnum isto loco vix tenebamus. Ipse-
...e Tullius sub Bruti persona Calli-
...anum hoc frigus irridet. Quis enim,
...quit, non fateatur, cum ex omnibus ora-
...ris laudibus loq; ista sit maxima, inflam-
...are animos audientium, & quocunq; res
...ulat, flectere, qui hac virtute caruerit,
...ei quod maximum fuerit defuisse? Ex
...is Tullij verbis, & ex hac historia in-
...elligi facile potest, quam illi errent
...grauiter, qui concionatores, quorum
...ior oratio sit, actioque ardentior,
...achari, & furere existimant, cum
...porius insaniant, qui ita censent.
...ed est horum trium ordo ipse animi-
...uertendus. Quæ tria Rhetores ita
...tribuunt, vt primam omnium do-
...trinam constituent, delectationem,
...doctrinæ subiiciant, inflexionem,
...ostremam enumerent. Is enim per-
...opportune mouet orator, qui & do-
...uit, & delectauit, illaq; est adhortatio
...rapotens, valensq; commotio, quam
...neruosa & suaui antecessit oratio.

Z 3 Quid

Quid enim stultius quàm temerariam
 sci? sine causa tumultuari? & augmen-
 rem, quem non conuiceris, rebus o-
 damnare? à discipulo, cui nil praesens
 ris, traditæ doctrinæ, rationem census
 iurgiis & contumeliis exigere? In eo ar-
 ille quorundam repentinus terre quidem
 subitus fragoribus videtur esse irripui-
 ancorum tormentorum, quæ non actus
 quam licet sonitus horrore debent esse
 obstupefaciant, exterreant, tam factu-
 quia glans decrat illa mortifera sibi
 minem vulnerant, nulliusque bus? q-
 tus, & membra contundunt. Somni serer-
 enim, non sauciandi causa sæpe uitas e-
 endus ille puluis incenditur, tonitruores pa-
 que duntaxat audiuntur, nec flic Ita
 nea vis illa expressa sentitur, quæ descen-
 hostes, & hostium mœnia prosterit, & h-
 tur. Quamobrem rationum & am ab-
 mentorum comparanda sunt re cant-
 quæ eloquentiæ amentis, orator uocis f-
 lacertis, id est dicendi vi summa illimu-
 cionator emittet, vibrabit, intore ures n-
 bit. Neque prius oratores exclamatum
 vociferentur, indignentur, & frem- quim a-
 qua

temeritatem cur id fiat, fierique debeat, ar-
 gumentis & rationibus, ac probatio-
 nibus ostenderunt. Solent Itali ho-
 mines in eum oratorem, qui subito in-
 flammatus & inflammatus tragœdias agit
 in eo argumento, quod ne comicum,
 is terrorem quidem sit, ita iocari: quid hominẽ
 esse scripsit? deque orationis sedatæ, le-
 quæ non, ac tranquillæ cursu deiecit? quæ tã-
 e debet esse causa, cur exterritus, & expa-
 nat, ramus factus vaticinetur, & clamet? Quid
 tiferæ? hic sibi vult in tanta valetudine mor-
 iusque? quis ille pacis turbo fuit, & qua-
 t. Somnum sereno cælo nimbus? quæ ista tem-
 pæpe melas est in mari tranquillo? quos do-
 r, tonitruum patitur? quibus furiis agitatur?
 nec fides Italorum ad huiusmodi excan-
 tur, quæ descendit, atque clamores ludus
 prosternebat, & hic fructus cõcionis. Nihil enim
 tam absurdum, atque absonum, quam
 tunc cantor ex grauiissimo & tardissimo
 oratoris sono auribus incautis ad acu-
 mma celsissimum ascendat & summum, quas
 intonitruum media illa voce, quæ est inter a-
 exclamatum & grauem præparamus. Neq;
 & fremens enim aut parua esse causa debet, aut

non cognita, prouisaque audientibus, et
 quæ dicendi quasi faces adhibentur, ac
 gat, & orationis procellas excitant. *mod*
 Qui enim, ut ait Tullius, nihil poterant
 tranquillè, nihil leniter, nihil parum
 definitè, distinctè, addo eruditè, si res p
 uiter, acutè, dicere, *presertim cum* men q
partim tota sint eo modo, partim alio oratis
parte tractanda, si is non preparatis docen
inflammare rem cœperit, furere apud arg
 & quasi inter sobrios bacchari *omn*ur fin
 tus videbitur. Itaque maximi doctri
 quorum ne in scriptis quidem spiritus repreh
 ille deest, propter quem maiora oratio
 bantur, quæ dicebant, sine doctrinæ turale
 sine suauitate, ad elatum illud, & acere cer
 flammatum dicendi genus peruenire aptales
 non solebant, nec erant grandiloqui societa
 graues, copiosi, vehementes, nisi tam
 dem pressi, subtiles, floridi, & dulci Memi
 fuissent. Rerum is erat apparatus Magda
 ex humanæ, diuinæque sapientiæ tum
 fauris, arcisque depromptus, ut omni coner
 legisse, didicisse, cognouisse videretur que in
 tur. In disputando dilucidè erant, etamina c
 cleati, acuti: in oblectando placidè manter

e audientes, elegantes : in permouendo for-
 thibere, acres, horribiles. Nihil tentabant,
 excitare quod non efficerent, nihil promit-
 nihil poterant, quin præstarent ac persolue-
 nihil parerent. Nihil conuellebant, quod non
 audire, fines posceret, labefactarent. Est ta-
 men quibusdam venia danda nostræ
 reatis hominibus, quos non tam ad-
 docendum, atque oblectandum, quã
 re apud arguendum ac terrendum vide-
 ri videntur finxisse natura. Gestu, vultu, ma-
 i doctibus, oculis accusant, expostulant,
 em spiritibus reprehendunt, nec eorum vnquam
 aiora oratio mansuescit. Quod quia na-
 doctura rationale quorundam est, aut approbant,
 lud, & aut certè deuorant auditores. Com-
 peruenit tales illæ conciones, quas nostra
 andilocietas non erubescit, huiusmodi
 res, nunciamores, incitationesque desiderant.
 & dum Memini in quadam platea de diua
 pparata Magdalena inclinato in pomeridia-
 entia nunc tempus die habitam à te esse cõ-
 vt omni rationem populo obstupescente, vim
 e videri que in dicendo tuam admirante. Fœ-
 rant, etamina quædã, quæ te aliquãdo concio-
 olacidi tantem audierat, à suorum scelerum
 Z s publi-

publica confessione non longè ab-
 it, sed cum prudentia magis, quæ
 pudore mentis impetum illum
 pressisset, vt primùm loqui de-
 sacerdotem magnis vocibus acco-
 uit, cui scelera patefecit. Nec est
 mile, quod de quadam nobilitate
 virgine noster Orlandinus scribit
 quæ ducis cuiusdam soror parentum
 nata Ruthenis, educataque in hære-
 corum gremio, cum de religione
 tholica à nostris esset admonita
 diu, multumque restitit, postea
 ra de cælo luce manus dedit, cum
 concioni de acerbissimis Christi
 ciatibus interesset, animo sic exar-
 vt non modò crucis insignia piis
 culis venerari, verum etiam in
 nium oculis confiteri peccata
 suam ipsa detestari hæresim non
 bitarit. Hugonem Gratianopolita-
 Episcopum tam vehementem
 concionando fuisse legimus, vt longè
 quàm ipse vellet, prolaberentur
 ditores. Neque enim solùm mortuos
 illas culpas, quæ Deum vltorè habent

*In literis
 annis col-
 legij Vlnē-
 sis, 1584.*

*Ex Guigone
 V. Priore
 prima Car-
 thusia in
 Vita S. Hu-
 gonis.*

sed etiam capitalia scelera, quæ &
 Deus punit, & leges vlciscuntur, aperi-
 re solebant, & publicè confiteri. Ita
 enim Dei timor Hugone dicente
 in hominum animos penetrabat, vt
 quiescere multi non possent, neque
 expectare auderent, dum sacerdos ad-
 esset, cui peccata suggererent, & ani-
 mas sacramento illo cælesti salubri-
 ter expiarent. Itaque mulier quædã
 maritum veneno sustulisse confessa
 est, grauiissimiq;e parricidij, quo pre-
 mebatur, quasi pondus abiecit. Mi-
 hi tamen multo illi probantur magis,
 qui Hugonem è suggesto descenden-
 tem scelera confessuri circumstabant,
 quos innumerabiles fuisse Guigonis
 docet historia, quàm qui secretum
 illud, sacrumq;e iudicium præue-
 nerunt. Quos tamen non despicio,
 neque reprehendo: hæc enim inusita-
 ta & noua referimus ad Deum, qui mi-
 rabiliū effector est operum: quiq;e
 suos concionatores, fidelesq;e ope-
 rarios huiusmodi prodigijs illustrare,
 & nobilitare consuevit. Nam audito-
 rum

Ibidem.

*Epist. ad
Nepotian.*

rum lachrymæ, teste diuo Hiero-
mo, oratoris laudes sunt, quarum
ria, quia cum diuina laude cohar-
bonis viris repudianda non est.

*Orlandi-
nus in an-
nua Socie-
tatis histo-
ria, 1584.*

stri in cuiusdam urbis & templo max-

& aliis sacris adibus, (vt noster quid-

veridicus narrat scriptor) concione

stituerunt, tanto animorum motu,

terdum è populo effusa comploratio,

latus erumperent, quibus aliquando cla-

ribus presidarij milites excitati, uer-

qua templi ruina multitudinem oppre-

set, ad ferendam opem protinus accu-

runt. Sed ille præclarus triumphus

cùm non modo concionator har-

mas elicit, sed etiam opera summa

necessitatis, & charitatis extorquet

Tale est quod idem his verbis nar-

historicus. Ineunte quadragesima,

primarij ciues disiuncti, distractiq;

inter sese, & diuturna iam lite mutua

tidie offensiones existerent, ut tantum

ad arma, cadesq; veniretur, placuit De-

Matth. e. 5.

cerdote nostro de iis Euangelij verbis

cionante: Diligite inimicos vestros, &

mnes ad aequitatem flectere, vt simul ac

mandi factus est finis, antequam templo
 efferrent, violatam amicitiam mu-
 nis amplexibus redintegrarint. Egregium
 spectaculum, & lachrymas vel extorquens
 cito, ciues nobiles in celeberrimo templo,
 que in luce totius ciuitatis supplices sibi
 vicissim pacis & venia causa, omniaq;
 eius arbitrio, ac moderatione transigen-
 da, ac constituenda permittere: publica fuit
 ciuitatis vniuersa latitia, eoque maior, quò
 maior fuerat desperatio concordia. Hæc
 ille, quæ satis declarant, quas ego po-
 nullimum probem conciones. Qui
 eum tui similes erunt, laboris, con-
 tentionis, sudoris, ardoris vberrimos
 fructus capient. Vale.

CVIDAM SPECTATÆ VIR-
 tutis viro.

*De concinatorum moribus sanctissimis, &
 vita mirabili, sine quibus moueri vix
 potest auditor.*

I quisquam est, qui eloquen-
 tiam concinatoribus esse ne-
 cessariam arbitretur, qui pru-
 dentiam rem, locum, & tempus no-
 tan-

tantem, atque obseruantem, alie op
 centem, alia reticentem, necess
 feruientem, occasionem, oportuna
 remque captantem à concionato
 exigat, qui mirabilem sapientiã, et
 tionemque requirat, eum me esse
 fiteor, neque tamen ita seuerè, ut
 aliqua vel remittam, vel dissimulem.
 Nam & eloquentis sapientiæ me
 critate contenti sumus, & eum in
 dentium numero habemus, qui
 non omnia prouideat, & præcari
 quod in tanta imbecillitate con
 vixesse videtur optandum, tam
 ita se gerit, ut minus sæpe labatur
 alij, & aliquanto plus videat, quam
 dere illi solent, quibus eadem est
 uincia demandata. Quod vero
 centis mores attinet, & vitæ integritatem
 paulò seueriores sumus, neque
 faciles præbemus in concionatorum
 peccatis condonandis. Nam
 non minus mouet ille, qui dicitur
 quàm quæ dicuntur, meum semper
 iudicium fuit, in Christianis con
 ribus raram quantam probitatem
 que op
 tar tan
 multa
 actio
 cu
 prop
 chice
 longè p
 multo
 concio
 ne lo
 ta facie
 rano sic
 ma co
 multo
 centia
 im sa
 us, qu
 qui qua
 ue illu
 centia,
 concio
 as Car
 me en
 to mo
 quod

em, alie oportere. Hæc enim est causa,
 necesse tam multis concionantibus tam,
 portu multa sint vitia: non enim vitæ per-
 concionatio curæ est, sed orationis expoli-
 tiã, cum eximiã sanctitatis ea sit vis,
 ne esse propriam sibi ipsa eloquentiam,
 erè, vnde architectetur interdum ei eloquentiã
 similem præstantem, quæ ex Rhetorum
 tixæ multo officinis. Vno, vno, inquam,
 concionante, qui optimè viueret, &
 us, quæ bene loqueretur, quàm multis ver-
 præcari facientibus, quorum vt optima o-
 rate concionatio sit, est tamen vt leuissimè dicam,
 m, ratiua communis, morum correctio
 abatur multo fortasse maior esset, & viuendi
 t, quæ sententia contractior. Fructuosior e-
 em est concionatoris vnus est an-
 veroque, quàm illorum vita longissima,
 e integritate quæ dicunt, non faciunt, Paulum
 s, negat quæ illum Samosatenum si non sen-
 onatorum sententia, ac fastu imitantur. Cuius
 Nam conciones tumoris & arrogantia ple-
 qui dicuntur Catholica non tulit Ecclesia. Verif-
 m semper enim dictum est à Poëta Menan-
 anis concionatorum mores esse dicentis, qui psuadeat.
 vitatem quod certè in Hispano oratore plus
 valet,

*Eusebius
 Ecclesiasti-
 ca historia.
 lib. 7. cap.
 25.*

valet, quàm in illo, cui peregrina
 lingua cognoscenda. Nam orator
 spanus nō loquitur vt Demosthenes
 qui Græcus erat, non vt Cicero, non
 Crassus, non vt Antonius, quos
 nos fuisse constat, sed illo tamen
 do persuadet, sapit autem multo
 nius. Lingua patria est, quam non
 expolire difficile, res autem Chris-
 tus orator illas affert, quæ Deum
 mortalem habent authorem: &
 omnis hæc Christianorum &
 cio, & Philosophia manauit. Vnde
 igitur hic torpor in nobis? unde
 flagitia Christianis indigna &
 & moribus? quid causæ est, cur
 sunt à sanctis Patribus seuerè
 stricta laxentur, & turpiter dis-
 tue. ? Proueniebant oratores, in-
 le, noui stulti, adolescentuli: garru-
 vt ego lamentor, deliri quidam
 nes, iocantur, & ludunt, neque quæ-
 sint vitiis oppleti loci, & muneris
 sa dissimulant. Immò verò se
 dunt ipsi, patefaciunt, aperiunt, &
 mine cogente demōstrant. Equi-

*In Catene
 matore.*

*Expositio
 in
 7. cap.*

colat

sum, qui existimem multo plures es-
concionatores, quos vita ipsa com-
pendet, quàm quos morum licentia
decoret, sed mediocria conciona-
toris officia, & illa rectè facta, quæ ora-
torum sunt communia cum multis fatis
mihi non faciunt, neque illam sitim
implent, qua & viscera, & fauces exa-
rescunt. Valeat necesse est concio-
nator ingenio, qui aliorum se esse do-
ctorem profitetur, eum suauem esse
oportet, & dulcem: sed vt neminem
laudamus, quia pulcher, quia robu-
tus, quia nobilis, quia diues, quòd hæc
partim natura tribuat, partim fortuna
congiatur, at quia temperatus, quia cõ-
muniens, quia misericors prædicare so-
lemus, quòd hæc nec externa, nec cor-
poris, sed virtutis bona sint: ita concio-
natores non tam quæ aliunde acce-
perunt, quàm quæ sibi ipse Christo adiu-
uante peperit, cohonestant. Est qui
sonantibus verbis quæ abundet
oratio, mirabilis, sed longè est admi-
rabiliior vitæ sanctitas, à qua oratio ipsa
condus accepit. Quid eloquentiã

Aa

diuini-

diuinitus tradita ei præstet eloqui-
 tiæ, quam in scholis didicimus, quæ
 verborum lenocinia consecatur.
 uus Bernardus (vt alios omittam) Lau-
 rauallensis Abbas declarauit, cuius
 ctorias nullius capere potest. *Deo*
 Nam cum Gregorium Ioannis *has ?*
 nis filium omni laude cumulatissimum
 rum Cardinalium pars & maior *ei ref*
 integrior summum Pontificem *linq*
 uisset, & Innocentiũ I. appellauit *diu*
 Petrus Petri Leonis filius à pau- *er L*
 bus, iisque corruptis electus esse *optin*
 ritest, grauissimo, perniciosissimo *mieq*
 diffidio Dei Ecclesia laborauit. *Eccle*
 malo proximè, & secundum *let, I*
 diui Bernardi sanctitas, sapientia *lacro*
 subuenit. Is enim Ludouico *deret*
 corum regi, vt Innocentium com- *cus, p*
 cteretur, à Petro, qui se Anacle- *naliu*
 appellari uoluit, tanquam à petra *dius, q*
 dali, & peste refugeret, persuasit *disce*
 ab Henrico Anglorum rege, vt *lia L*
 centium coleret, Christianique *git, p*
 gis pastorem agnosceret, his verbis *sent*
 torsit. Quid, inquit, hæsitas? *ur en*
is hab
conci
um I
consil
lice n
duc in

*Extat diui
 Bernardi
 de hac re
 epistola mi-
 rabilis ad
 Episcopos
 Aquitania*

Deo displiceas? & piaculum contra-
has? cogita de aliis peccatis tuis, quid
ei respondeas, istud verò fac mihi re-
linquas. Cùm verò Innocentio Leo-
dium prodeunti Germaniæ Impera-
tor Lotharius cum sacris, profanisque
optimatibus obuiam progressus, exi-
mieque eundem veneratus nullo se
Ecclesiæ tempore defuturū affirmas-
set, si modò ipse sibi tribuendorum
sacerdotiorum antiquum ius conce-
deret, quo nuper cessisset Henri-
cus, percussique eo postulato Cardi-
nalem animi grauitè essent, Bernar-
dus, qui ab Innocentij latere nūquam
discesserat, non minus autoritate
sua Lotharium, quàm oratione fre-
quenti, piumque & prudentem regem
sententia deturbauit. Obseruaban-
tur enim dicta Bernardi, & pro oracu-
lis habebantur. Iam verò Pisanum
conciliū Bernardi potissimū, quo
eum Innocētius miserat, sapientia est,
consilioque perfectum, & res Ecclesia-
rice mirabiliter constitutę. Sed cū ad-
uenisset in vrbe Anaclet⁹ fureret, multiq;

partim errore decepti, partim timore
tracti adulterini pōtificis partibus
derent, Bernardum Innocentius
raualle, quo se iam receperat, de
accerfitum Romam legauit: vbi
magnum ac difficile aggressus ma
absoluit ex parte. Nam ex illis
ab Anacleti parte stabant, plurimo
Innocentium, id est, ad verum pa
rem adduxit. Iam verò Mediolan
ses anathemate percussos, qui An
mi sui Archiepiscopi pessimo ex
plo in Anacleti Antichristi verbo
rarant, idē Bernardus ab eodē In
centio missus piaculo pro erratis
posito contagione & scelere libera
Longum esset Mediolanensem tri
phum explicare, quo ab vniuersa
tate Bernardus exceptus virtutem
norauit. Aduentanti ad septem
lia passuum obuiam itum est, tanta
dinum, atatum, sexuumq; frequen
vt urbem deserere, atque aliò com
grare velle viderentur. Bernardus
partitis agminibus recipientes cer
tim intueri, alloqui, pedesq; oscula

cupiebant. Quin & pilos de vestibus
 eius detractos ad opportuna morbo-
 rum remedia reseruabant, omnia san-
 ctia ducentes, quæ ille contigisset. Atq;
 in lætis clamoribus in urbē, & hospi-
 tium deduxerunt. Ac ne illud sileri
 patiar, quod est in hoc genere valdè
 mirabile. Nam cùm Rogerius Siciliae
 comes, Appuliæ & Calabriae dux Ana-
 cleti & pertinax, & improbus fautor
 esset, Innocentium rogauit, vt ad se
 Bernardum Abbatem, Anacletum verò,
 vt Petrum Pisanum mitteret, aiebat
 enim velle se huius dissidij causam dif-
 cere, eaq; cognita rei publicæ vulneri-
 bus medicinam adhibere, verum re-
 vera sperabat se Petri Pisani insigni
 per ea tempora eloquentia, singula-
 riq; doctrina minus promptam Bernar-
 di obruere simplicitatem posse, atque
 eo facto Anacleti dignitatem prope
 inter mortuam excitare. Nam diui
 Bernardi vocibus icti quam plurimi
 ab Anacleto se, vt diximus, remoue-
 runt, eiusq; in dies vehementiùs po-
 tentia concidebat, obsolefcebat splen-

*Vide Caro-
 lum Sigoniu
 lib. 11. de
 regno Italiae
 à quo hæc
 ferè totidè
 verbis de
 victo à S.
 Bernardo
 Petro Pisan-
 no.*

dor curiæ, & familiæ amplitudo
lebat. Venerunt autem ambæ
fed Bernardus prior, cùm autem
gerio presente prior Petrus
Anacleti legum præsidio munire
tendisset, finemque dicendi fecit
tum Bernardus vna, inquit, fides
vnus Dominus, vnum baptisma
veteri etiam testamento vna arca
autem arca, quam regit Petrus,
cletum enim appellare noluit, quod
eo nomine videretur indignus
fectò illa, cui præest Innocentius,
ruetur. Peribit igitur tota occiden
Ecclesia, Fràcia, Hispania, German
Anglia, peribunt Monachi Cam
lenses, Cistercienses, Clarauallen
aliaq; innumerabilia seruorù Dei
legia: Episcopi, Abbatesq; oēs, soli
qui arcã Petri ingressus est Rogerius
conseruabitur. Et præhensa manu
Pisani, quin tu igitur, inquit, arcam
torem ingrederis? & saluti tuæ
fulis? atque ita vt ad Innocentiũ
fired, induxit. Rogerius tamen in
dementia permansit, quòd Eccle

patrimonio in Cassinati, & Beneuen- ^{1. ad Tim. 6}
 ano agro auidus imminebat. Ex cu-
 piditate enim, quæ malorum omni-
 um radix est, impietas nascitur, quæ
 heroboamum à veri Dei cultu aduer- ^{3. Reg. 12.}
 sum deturbet in inferos. Cumq; (vt
 ad Bernardum redeam, quem concio-
 natori, fructuososq; sapienti, vt specu-
 lum proponimus) mortuo Anacleto
 in inferisq; sepulto Gregorium quen-
 dam seditiosi illi Cardinales, qui Ana-
 cletum adiuuerant, elegissent, Bern-
 ardus, qui eo ipso tempore Romæ
 erat, falsum Pontificem, vt insanire
 defineret, & Innocentio supplex
 esset, admonuit: cuius cum valuis-
 set autoritas, facile & à ficto Papa vt
 insignia deponeret, & à vero, legiti-
 moque pontifice, vt Gregorio ve-
 niam daret, impetrauit. Ingens pro-
 pter solidam pacem Ecclesiæ restitua-
 tam in vrbe gratulatio facta, suppli-
 cationibusq; ad templa indictis me-
 ritus Deo honor est habitus. Diuus
 autem Bernardus pacis sequester,
 vel potius Angelus, qui pater patriæ

salutatus à populo fuerat, post septem dies ciuitate tota honoris gratia prosequente discessit. Idem Bernardus Eugenio tertio Pontifice, quem in Christo genuerat, cuiq; illis acclamarat. *Tu es sacerdos magnus Pontifex, tu princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, tu primatu abebernatu Noë, Patriarchatu Abrahamine Melchisedec, dignitate Aaron, ritate Moyses, indicatu Samuel, Petrus, vnctione Christus, tu es, cui tradita, cui oues credita sunt, & alij cæli ianitores, & gregū pastores, sed tu gloriosius, quanto & differentius pra illis nomen hereditasti. Habent gnatos sibi greges, singuli singulos, uer si crediti vni sumus, nec modo & pastorum tu vnus omnium pastor. igitur Bernardus hoc ipso Pontifice Romano, cui qualiter mandum sit, hæc tam multa etoris, tamq; debita ostendunt ta, Christianis principibus vt Hierosolymitani regni rebus etis subuenirent: duoq; potenti*

*Lib. 2. de
considerat.*

post septuagesimo Bernardo obsequuti ad Asiam
 gratia pro eorum ingentibus copiis peruenerunt:
 Bernardi meritis laus tribuenda, quod egerunt,
 quem gratia danda, quod reliquerunt. Sic
 illis videruntur & à Conrado Germaniæ Impe-
 ratore, & à Ludouico Galliarum rege
 ministrata, vel tentata potius res est,
 belli initia Bernardi meritis, extre-
 ma hominum peccatis tribuenda esse
 videntur. Bernardi studium in ad-
 mouenda publica causa nostri & patres
 & fratres aliqua ex parte mihi viden-
 tur imitari. Alij enim gentes imma-
 nitate barbaras, locisque disiunctas ad
 Christum adducunt, alij Christianis
 principibus difficillimo tēpore piam
 operam nauant, alij Romanorum ius-
 Pontificum itinera, laboresque
 accipiunt, atque ita pro eius authori-
 tate propugnant, vt nullos impetus,
 nullos ictus, nulla pericula reformi-
 dent. Nota tibi est Suetica missio, Æ-
 gyptiaca expeditio, tempestas Augu-
 stana, Moschouirica legatio, & in Bel-
 gico exantlati labores. Arbitror te sci-
 re, quid hodie nostra vbiq; locorū, &

A a 5 terra-

terrarum Societas patiatur, vbi enim ab improbis exercetur, sed non ethnicos, non hæreticos, non humetanos, non Iudæos, non Christianorum quorundam improbitatem, ac licentiam pertimesco: cum mulis atque inuidis non valde laborintus est equus Troianus, intus estis, me ipse, mei que similes homines quos spero vel nullos, vel fore paucissimos, qui enim ex nostris serent aliquando gesserit, quique ex Societatis lege non vixerit, hic verendum est, ne paulatim ac sensim eò procediatur, vt muros & moenia labefactent. Quare ex illis, quæ experti erimus, uere discamus in posterum, etiam quidam eiusmodi sunt, vt nisi manu ceptantur, sentiri non possint. Neque tam diuinare est, quàm providere sapientis. Est que nouitati venia concedenda, noui enim sumus, & rerum novarum insolentes. Illud quidem cuique nostrum debet esse persuasum, Societati, quæ ab umbratili vita proximè abhorret, ea que suscipit, quæ

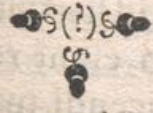
in inuidia comes est, asperrimas
 vires deesse non posse. Cato ille
 censorius tres summas in homine res
 constituit, vt optimus imperator, opti-
 mus senator, & optimus esset orator:
 tamen plurimorum odio labora-
 uit. Itaq; sit proprium Catonis qua-
 dragesimam & quadragies causam dixisse, nec
 vniquam sapius postulatū & sem-
 per absolutum. Hæc his ferè verbis *Lib. 7. c. 27*
 Cato inuenitur: nos igitur demus operam, vt
 quæ pericula tam sæpè nobis inuidia
 creat, innocentia, sanctitasque depel-
 lat. Vtinam crux nostra, crux illa sit
 Christi, non latronum, & facinoroso-
 rum. Quòd si hæc aliquando perfe-
 cta erit, demus operam, vt in illius
 scelerum nostrorū pœnas per-
 soluamus, qui pependit ad dexterā &
 flagitiorū venia impetrata Christi felici-
 tatis confors & particeps fuit. De no-
 strorū cum cōmuni hoste præliis ali-
 qua dicerem, nisi pudor obstaret, qui
 stat in propriis historiis esse longio-
 res. Nec dubito, quin sine istiusmo-
 di rerum commemoratione, cœlestis
 eloquen-

eloquentiæ quæ sit vis, & quantum
possit intelligi. Hæc enim est,
& aliis persuademus, & à nobis, ut
oratio cõsentiatur, impetramus. Quod
quid enim eius modi est, quod et
candum oratione sit, in eo magis
habet sanctitas vim, magnam leni-
tis, & linguæ synceritas, magnam
loractionis. Nostro illo Basilio
Granatæ obiit, in suggestu ascen-
te, sic afficiebatur, sic timebat autem
ut ludi magistri præsentiam metuens
discipulus solet ignavus ac piger.
bat Antonius Madridus, cõfessio-
liter lachrymante, Baptista San-
feras traxit & saxa, Martinus Gu-
us partim concionibus, partim
suetudine ipsa pulcherrimæ probus
ctus est parens. Erat in his, quos
minavi, vitæ oratio simillima, erat
Strada, erat in Salmerone, erat
Laine. Mortuos cõmemoro, quorum
rum fama vigeat omnium mem-
seculorum, nec dubito quin mem-
qui viuunt, quiq; ex Societatis digni-
tate cõcionantur, prædicatura po-

...as sit, & ab obliuione vindicatura.
 ...vt illos fama non deseret, qui Chri-
 ...præcones sunt, deq; superiore loco
 ...tatariter dogmata salutis exponunt,
 ...uicia, quæ declinare, virtutes, quas secta-
 ...porteat cum breuitate, & facilitate ser-
 ...nis annunciant, & hæc in hominum cor-
 ...postpositis inutilibus quæstionibus in-
 ...ere (vti sacra iubet Synodus Tridè-
 ...ma, cuius hæc ipsa sunt verba,) &
 ...ristianum populum in lege Domini eru-
 ...studend: ita eorum, quos floridu-
 ...os esse delectat, auribusque blandiri,
 ...adem, quæ vitam, nomen etiam ex-
 ...ctura mors est. *Quicumque* (ait ipsa
 ...ritas) *honorificabit me, glorificabo eum,*
 ...autem *contemnunt me, erunt ignobiles.*
 ...le, & tuum ardentis concionis, vi-
 ...q; laudabilis cursum tene constan-
 ...qui tibi & in cælo, & hîc apud ho-
 ...mnes immortalitatem pollicetur,
 ...est hominum tui memoria
 ...cordi tibi non est.

*Sessione 5.
 c. 2. de Re-
 format. &
 Session. 24.
 cap. 7.*

1. Reg. 2.

EIDEM,

E I D E M,

De eadem re.

Quàm sapè meus ad te
ritanimus, tuæque in
in mente conciones nota
gis eloquentia, quàm vita mira
fortes, atque robustæ. Cùm enim
gularis vita est, & ab his vñtatis, no
seiuñcta, tum illud concionis
numen existit, cui humana cedi
contumacia, vel potentia. No
fermonem eleuamus, qui nisi est
tis, eruditus, copiosus, & dulce
manca, & muta sit virtus, sed illu
honestate coniungimus, & quali
trimonij fœdere quodã in omne
pus obligamus. Quæ ne veter
quidẽ ignorata res fuit, qui orato
virum bonum, & dicendi peritum
se voluerunt. Carneades caput ell
bitrabatur oratoris, vt & ipsis,
quos ageret, talis, qualem se ipse
ret, videretur: id fieri vitæ dignita
Idemque olim erant rectè viuere
qui & bene dicendi magistri.

s. de orato.

apud Homerum ille est Phenix, qui
 a patre Peleo Achilli iuueni comi-
 em esse datum dicit ad bellum, vt il-
 lus opera Achilles dicere posset, &
 dicere. Nihil enim tam accusandum,
 quam vt vitæ repugnet oratio. Nihil
 tam turpe, quàm vox magna, par-
 ta verò res. Lacedamone sententiã,
 quam Demosthenes quidam libidi-
 nosus, & impurus idoneam, saluta-
 remq; dixerat, reiecit, ac derisit popu-
 lus: at Ephori intelligentes sententiã,
 quæ è republica esset, contemni sine
 publica pernicie non posse, virũ & an-
 tis, & autoritate grauem, qui illa ea-
 dem diceret, elegerunt: & vt vina de
 vase in vas transfusa meliora fiunt, &
 potata delectant, sic verba ex ore ho-
 minis impuri atq; improbi ad grauem
 & honestam translata personam po-
 pularis est assensio consequuta. Tan-
 tum est, vt ait Plutarchus, in moribus
 se ipse probatis, & in vitæ integritate mo-
 menti. Itaque summus ille orator Pe-
 les, vt dictis facta responderet, dili-
 gentiſsimè laborauit. Simulatq; enĩ ad
 rempubli-

*Plutarchus
 lib. de pro-
 ceptis poli-
 ticis.*

Ibidem.

republicam accedere statuit, scribi
modò vitæ rationem, verum congerun
etiam ipsum immutauit. Alio in muli
vſus eſt, alio fuit vultu, ſermonem
ceſſitate loquendi definiuit. Paſſi
manus texit, vno eodemq; ibat, ſtan
bat itinere, ex ædibus propriis ad
& curiam, ex curia ruruſus ad ædes
ſi rectis lineis, & ad pares angulo
mathematici dicunt, via fuit. Qui a
breuiſſimis quidem declinationibus
ac leuiſſimis vteretur. Intelligit
enim, quàm graue opus ſuſcipere
qui ſe multitudinis profiteretur
rectorem, emendatorem, & ducem
Suspicioſa plebs eſt, maledica, pro
cui concionator ſermonem dare
debet. Adeſt enim ferè nemo, qui
vicia oratoris acutiùs & acriùs, qui
virtutes videat. Eſt quidem populus
rerum iniuſtus æſtimator, ſummam
laudem ſæpè dat vicio, ſed interea
tamen coniector eſt veri. Eius enim
qui à vulgo tanquam à pelago emiſſa
facta, dicta, conſilia obſcura eſſe
poſſunt. Ergò, vt idem Plutarchus
ſcribit

atuit, scribit, eorum, qui munus publicum
 rum conserunt, vel occultissimas actiones
 Alio in multitudine perquirat, explorat, inda-
 monem odoratur. Itaque cognitæ plebi
 it. Per concionatorum cœnæ sunt, ludi, ob-
 ; ibat, stimenta, voluptates, lectus, som-
 priis ad nus, vigiliæ, itinera, species ipsa, & for-
 dæ des ma cubiculi. Quod ergo Pericles vi-
 angulo abat, Christianus non cauebit orator?
 iuit. Qui aut in consulari, aut senatoria spe-
 natione cula constituti erant, quod omnium
 Intelligere oculis patere arbitrarentur, non
 suscipere committebant, ut in maleuolorum vo-
 teretur culas inciderent, Christi discipulus,
 & ducit qui non caduci muneris procuratio-
 lica, pro ne distinctur, sed animorum salutem
 m dare spectat, & quærit, famæ non consulat?
 nemo, antequis oratoribus exigua, minutaq;
 rius, cunctantibus autoritas, fides, & nomi-
 em populi existimatio curæ fuit, qui Christum
 summa predicant, qui cœli diuitias, felicitate
 d' inter amq; promittunt, quales eos tandem
 Eius esse oportebit? quàm puros, quàm in-
 ago em negros, quàm sanctos, quàm non culpe
 ura esse illum, sed etiam suspicionis metuen-
 Plurimum? familiaritas cum locupletibus, &

Bb

copio-

copiosis, quam non aut virtus, aut benignitas magna contraxerit, concionatori nostro fugienda est. Foeminarum colloquia studiosissime vitanda contra illarum amatores eius ingenia exardescat. Dionysium Iuniorum Siciliae tyrannum sophista Polyxenus gloriabatur argumentis se solere vincere, cui Dionysius mea sane nihil interest, inquit, verbis à te superari te factis vinco quotidie. Nam erat conuiuia Polyxenus, & quae temperantia, caeterisque virtutibus ferebat, voluptate comedendi mensam delicatam, epulisque; instruendi assiduitate refellebat. Utinam ne in tam multos concionum res historia conueniret. Quare videnda illa sunt, quibus admittenda non mortifera culpa suscipitur, muneris splendor obscuratur, enim tam alienum à dignitate concionum, quam ut mensarum affectu qui se populi magistrum esse putatur: & ut haec delicata indecora sic concionatorem maxime de-

*Plutarchus
in Apoph-
thegmatis.*

virtus, aut benignitatis officia: est enim diuinæ
 voluntatis interpret, iustitiæ custos,
 misericordiæ suasor, tristitię solamen,
 vitæ oraculū, tutor orbitatis. Ne
 solum se probare debet externis,
 sed multò etiam magis domesticis,
 quibus vt & profit, & placeat, præ-
 caanda sunt duo: vnum ne temere a-
 pud quemquam offendat ex suis, alte-
 rum, ne perfectionis immemor insti-
 tutæ vitæ rationem non æquet. In
 quibus sanctiorem, meliorem, officioso-
 rem, æquorem, suaviorem, tractabi-
 liorem fieri volumus eum, qui mo-
 dum alienorum censor sit, & magister
 populi. Concionatoris enim laudan-
 di, prædicandi, & apud externos com-
 mendandi fons, & origo vita est, quã
 vident, qui iisdem parietibus con-
 spiciuntur, Nihil illa est virtute præ-
 ferentius, quæ arrogantia aduersatur,
 vitæ eamque rem, qui in erudiendis
 in affectione populis occupatur, quanto
 esse prolixiore locum ascendit, tanto se sub-
 decora minus gerat, necesse est. Abhorreat
 imè de illis loquutionibus feci, dixi, suasi,

me authore confecta res est, si me
natus audisset, aliam rem publicam
beremus: quæ enim sunt dicta glori-
fius offendunt, & quia animi fallacia
ostendunt, & quia stultiorem eum
se, qui concionatur, loquaciorem
demonstrant. Sit & mente & lingua
modestus, sit laudis & gloriæ con-
ptor, sit ex numero sapientum.

*In epistola
ad Abigai.*

*ita à pueritia conatus sum vitare, Hic
nymphus ait, quam tumentem animam
cervicem erectam Dei contra se odium
uocantem. Noui enim magistrum & discipulum,
& Deum meum in carnis humilitate*

*Matth. 11. dixisse: Discite à me, quia mitis sum, &
mili corde, & ante per os David cecinit:*

*Psalm. 131. Memento Domine David, & omnia
opera tua, & sicut tuum est, & non superbi-*

*Prover. 16. sicut tuum est, & non superbi-
gloriam humiliabitur cor viri. Christus
ni populi doctor cum humilitate
iungat obedientiam, suisq; rector
vel primus auscultet. Nunquam
ignus ille Franciscus Xauierus (vultus
omittam) tam felix hominum
tor fuisset, barbariamq; illam con-
uisset, nisi se ad Ignatij voluntatem
pra-*

precepta, iussa, consilia totum contu-
 mēt. Paupertas, cultus asperior, reli-
 giosa modestia, vitæque austeritas
 mouet oculos: nihil igitur sapius fa-
 ciendum concionatori est, quàm vt se
 se castiget, diuinum numen implo-
 ret, fortunantem cuncta Deum cili-
 tio, verberatione, inedia, lachrymis
 appellat & precibus. Vtque & libros
 auoluat, & diuina contempletur, assi-
 tuus in cubiculo sit, & pedem, nisi aut
 necessitas cogat, aut charitas suadeat,
 porta non efferat. Cœlestia enim,
 nisi immoramur, ploramus, vigila-
 mus, pernoctamus, perseueramus, ex
 illo cœlesti perenni que fonte minùs
 auariemus. *Vt predicandi veritas ser-*
uatur, inquit Gregorius, viuendi altitu-
teneatur. Nihil illo maius, poten-
 tius, fructuosius, qui diuina loquitur,
 & concionatur expertus. Hic men-
 tes rapit, vrbes commouet, regna &
 prouincias sub Christi imperium, di-
 uinumque subiungit, huius eius-
 dem vita mouet, oratio persuadet,
 lingua conuincit, que tota ignea est, &

Homil. 11.
 in Ezechiel.

animos inflamat. Non enim inceptis
 di potest auditor, nisi ad eum ardeat
 oratio, & fermo perueniat. Ne
 exhortari, docere, arguere cum
Ad Tit. 2. imperio, vt Apostolus iubet, per
 mus, nisi quod dicimus, agimus. Ne de
 cum imperio & potestate docere, im
 quicquam aliud est, vti sanctus Gre
 rius exponit, quàm propriis ob
 perare præceptis, redarguendi qu
 meritatem ac licentiam vite inno
 tia cohibere. Nihil enim tam
 ad sententiam obtinendam, quàm
 tæ sanctitas. Imperat mihi crede,
 vult sapiens concionator & san
 Ergò Scribarum & Phariseorum
 nullam habebat oratio, dicebant
 neque faciebant. At Christus test
Cap. 1. uo Marco, erat tanquam potest
 habens, quæ enim docuisset, factis
 probabat, cùm legis doctorum ad
 nitiones, conciones, & viuendi
 cepta morum corruptela, & defor
 tas infirmaret. Magna cõscientie
 in vtramq; partem, vt & illius
 soluatur, incalescat, exardeat, qui

nim inceptis diuinis obtemperet, & qui sese
 cum ardegitis inquinauerit, obmutescat.
 t. Ne maximi illi Euangelij præcones, qui
 eum christi regnum dilatauerunt, nun-
 ber, quam dicebant, quin ipsorum animis
 imus. Ne dolor inesset, illique sensus infixi,
 docere, impressique essent, ad quos adducere
 etus Græcorum audirentur. Quæ porro
 riis ob hoc ipsa re oratores antiqui præci-
 endique, Rhetores admonent, poetæ
 te innotescunt, notiora sunt, quam vt expo-
 n tam rationis indigeant. Hæc autem non
 n, quam admonendi consilio, sed gratulandi
 crede, studio & voluntate ad te scribimus.
 & sancti Tibi enim & doctrinæ, vt Apostolus
 cæorum moner, attendis. Vale.

*Cicero 2. de
 orator.
 Quint. lib.
 6. cap. 2.
 Horat. in
 arte poeti-
 ca.*

*1. Ad Ti-
 moth. 4.*

FRANCISCO BÆTHICO.

Deus, qui appositè dicunt ad permouendū.

DERSVADENDI cōmodissi-
 ma & præstantissima ratio, Fran-
 cisce, in rebus inest, & verbis.
 es eiusmodi esse debent, quæ hoïes
 uncant, & in nostram potestatem redi-
 ant, nō quæ auditæ, expositæ, tractatæ

Bb 4 nihil

nihil profus efficiant. Quare ex
 ptoribus ita libandi sunt flores, ut
 ctus etiam decerpatur. Quæ ma-
 mè voluntatem inflammant, in
 tum eligendis, tum explicandis, &
 ctandis fructuosi ingenij lumen
 cet. Quis diuo Thoma Aquin-
 subtilior? quis eruditior? quis in-
 ferendo argutior? in iudicando
 entior ac verior? At eius concio-
 nihil physicum, nihil academicum
 dolebant. Theologia concionand-
 Thomæ illa erat, quæ vicia infes-
 tur, virtutes suaderet, non quæ
 media schola petitam in vtramq;
 tem agitare. Eruat igitur fructu-
 sus concionator ex libris illa tan-
 quæ mouere possint, quæq; non
 do stirpes elidant, sed ipsum
 truncum evertant. Diuinorum
 ftimoniorum quam maxima
 authoritasque grauissima. Ex
 phetis ad terrendum multa
 tur, sed est cauendum, ne dum
 cionator omnia colligit, fiat im-
 fus. Doctores quò erunt grauior-

mare ex
 ores, v
 onis'. Ingenio, & arte oratoria for-
 Quae m
 illarum rationum tela iaciantur.
 nt, in
 Nam tormenta tanto feriunt grauius,
 andis, &
 quanto sunt missa contentius. Hinc
 unen
 minori, à maiori, à pari ille sunt Rhe-
 Aquin
 ricæ comparationes, quibus velut
 quis in
 apudum ballistis virtutis hostes pro-
 cando
 arantur. Hinc amplificationum va-
 concia
 genera existunt, quibus exponen-
 emicun
 tis triumphat orator: cùm aut ratio-
 ncion
 ando, aut comparando, aut sursum
 a infes
 us ascendendo, remque quasi per
 quæ re
 gradus sensim augendo, aut plurima
 ramq;
 ongerendo, aut definitiones conglo-
 ur fru
 ando, aut consequentia coaceruan-
 lla tam
 o, aut contraria cõtrariis opponedo,
 q; non
 ar reddendo crebra crebris, aut cau-
 sum e
 s, & effecta colligendo, aut deniq; si-
 inorum
 milia frequentando, remq; variis mo-
 ma vis
 us attolledo auditorum animos, non
 . Ex P
 eus atq; vrbes orator tanquam fortis
 ta sum
 bonus imperator expugnat. Exem-
 e dum
 a plurimum pollent, quæ à grauiissi-
 at immo
 sis authore mutuatus. *Commemo-*
ratio enim antiquitatis, vt ait Tullius,
 Bb s exem-

exemplorumq; prolatio summa cum
etatione & authoritate orationi
fidem. Sunt in diuo Gregorio
 permulta, in Augustino, Hieronymo
 Chrysostomoq; non pauca. Seculo. i. i.
 rum narratio pomeridianis
 nibus aptior erit: quæ ad erudien-
 permouendam, informandamq;
 titudinem conferuntur. Vulgus
 præterquam quòd historiis audiens
 excitatur à somno, vtilitatem
 mam capit, quæ enim fæmina
 cum non horreat, si quæ narrat
 Hieronymus ex optimi concionum
 ris ore admiretur. ? quis aut
 iurabit, aut iurandi necessitatem
 ri imponet cognita Titulymeni-
 ria, cuius scriptor est Augustinus
 educatione filiorum remissus, ac
 solutus esse nõ poterit, qui quæ
 ipsa re Gregorius scribit, concionum
 re & narrante, & amplificante
 rit. Optatus Mileuitanus contra
 natistas libro 2. sic ait: *Episcopus*
 (Parmenianum alloquitur) *in*
Eucharistiam canibus proiici, sed canes

*In epist. ad
 Latam de
 instit. filie.*

*Tomo 10.
 homil. 11.*

*Lib. 4. dia-
 log. 6. 18.*

ma cum
tionis aff
orio Pat
Hierony
a. Seculo i. ita scribit: *Proculus missus à Gen-
nis con
no Ecclesias depopulabatur in Africa,
udien
de sacris (proh nefas) altaris linteis, ac
damq
subuculas sibi, & femoralia faciebat,
ulgus
frustratim sibi linguam discerpens ac co-
is aud
dens breui turpissima consumptus est
atem m
orte.* Scribit Chrysostomus homi-
ina or
quarta in Mattheum, quo tempore
arrat d
Julianus apostata iussit diripi templo-
oncio
rum ornamenta, sacraque vasa, mox
aut tem
questorem regium per medium diru-
itate
rum animam egisse, & Iuliani auun-
neni b
ulum vermibus corrosus interiisse.
ustinu
scribunt quoq; Cedrenus & Zonaras,
sus, ac
Leoné filium Constantini Coprony-
qua d
mi, cum abstulisset à téplo insigné co-
oncio
nã, quã ornandi templi causa Mau-
nte d
ritus Imperator donauerat, statim ig-
contra
itos carbunculos in capite sensisse, ac
discopi
deinde ardétissima febre arreptũ mi-
) in
terabiliter occidisse. In pomeridianũ
sed can
tempus, vespertinasque Aduentus, &
Qua-

Quadragesimæ conciones longiora exempla conueniunt, quæ autem uiuè ab optimis authoribus sumuntur, etiam ante meridiem consuetis, vsitatisque concionibus ciuelim. Hæc enim, quæ maxime profunt, quæque magni scriptorum auctoritate nituntur, erubescere debet orator fructuosus. Quædã uero uia, uel non antiqua nimis, quæ uera sint, & nostris apta temporibus quotiescunque ferat occasio, tenet orator. Itaque exempla obseruanda erga Apostolicam sedem omnia non sunt: proponatur Danorum rex quem religionis causa in urbem uentem summis honoribus Sixtus excepit, turba omni aulicorum obviam, patres ad portam conueniens medium illum per urbem ad basilicam Petri, inde ad Sixtum perduxere, dicendo tum publicè præsidens Rex ad Pontificis pedes in genua cubuit, nec ante se erigi passus est salutationi, & sermonibus suis responsum. Redeunti in cubiculum

iusto, exeuntiꝫ ad diuina semper ad-
 uit, lauanti manus peluim præbuit,
 niq; summa in eo pietas, summa re-
 gio enituit. Hæc Iacobus Papien-
 Episcopus in epistolis tradit. De
 Danide Æthiopiæ rege, quem Pres-
 yterum Ioannem vulgus appellat,
 ceri non debet, à quo biennio ante
 mortem Clemens Papa VII. literas ac-
 cepit, quibus magnopere exhilaratus
 Pontifex: eas in Latinum sermo-
 nem Andreas Mafius optimè vertit.
 Summi Pontificis auctoritatem illis
 verbis agnoscit: *Felix sancte pater, qui*
Deus effectus es gentium consecrator, &
tu Petri sedem obtines, tibi data sunt
regni cælorum. Se Christianum
 confiteatur, & Pontifici Romano se
 esse testatur, hoc modo. *Quod si pa-*
rent itinera, in familiaritatem, & com-
mercium Romana Ecclesie deuenirem, uti
à cæteris Christianis regibus, quibus in
Christiana non sum inferior, & ita, ut
credunt, vnã fidem rectam, & vnã
Ecclesiam confiteor, cupio ingenti desiderio
 consequi sacrosanctam benedictionem à Vi-

cario

Maronita
 in fide Ca-
 tholica per-
 seuerat, &
 Romana
 Ecclesia pa-
 rent, cuius
 rei fidẽ fa-
 ciunt Petri
 Maronita-
 rum Patri-
 archa in
 monasterio
 montis Li-
 bani ad Le-
 onem X. li-
 tera, quas
 literas, &

*in concilio
Lateranēsi,
& apud
Sanderum
leges, lib. 7.
de Sifibi.
monarch.
Ad Adria-
num VI.
Pontificem
Theophilus
Patriarcha
Alexādri-
nus literas
Gracè scri-
ptas trans-
misit, qui-
bus sedi A-
postolica
obediētiā,
obsequiūq;
detulit, &
Pontificem
Romanum
caput Ec-
clesia Ca-
tholica re-
uerēter ag-
nouit. Onu-
phrius in
Vita Adri-
ani VI.*

cario Domini nostri IESU CHRIST
 Nam proculdubio sanctitas vestra Deus
 vicarius, atq; illud. Pax sit tibi in fide Deus
 ne, pater sancte, potens, pure, sacrate,
 caput Pontificum omnium, qui es
 tissimus supra animas, curator & amicus
 regnantium, consecrate magister, &
 dicat or fidei, & earum rerum hostis, qui
 scientiam offendunt, amator optimus
 morum. O felix sancte pater, ego tibi
 renter obedio, & illud, dico ego hum
 ad terram genibus flexis pater sancte
 ro admodū corde, quod pater tu me
 ego filius tuus, o pater sancte, potens
 cur neminem unquam ad nos misisti,
 tius de vita, saluteq; mea cognoscere
 tu sis pastor, & ego ovis tua. Plurimus
 hanc sententiam bonus ille rex
 quibus & religionem testatur suam
 Christianorum regum inter ipsos
 cem optat, ut communis hostis, id
 Turcarum regis tyrannis deleat
 Hoc ipso tempore Congensis rex
 manuelis Lusitanorum dignissimus
 gis suasu ad Romanum Pontificem
 gationem pietatis, religionisq; ueni
 nissimus

CHRISTIANISSIMAM misit, aderat cum ipso oratore viro prudentissimo regis ipsius
vestra Dignitas: huius legationis, quæ & Pontifici
bi in fide & Cardinalibus gratissima fuit,
sacrate, & clarissimam historiam ex Hieronymo
ui es vobis, & clarissimam historiam ex Hieronymo
& clarissimam historiam ex Hieronymo
gister, & clarissimam historiam ex Hieronymo
postis, & clarissimam historiam ex Hieronymo
r optimam, & clarissimam historiam ex Hieronymo
ego tibi, & clarissimam historiam ex Hieronymo
ego hanc, & clarissimam historiam ex Hieronymo
sanctam, & clarissimam historiam ex Hieronymo
um meum, & clarissimam historiam ex Hieronymo
potentem, & clarissimam historiam ex Hieronymo
nissimam, & clarissimam historiam ex Hieronymo
oscerentem, & clarissimam historiam ex Hieronymo
Plurimum, & clarissimam historiam ex Hieronymo
le rex, & clarissimam historiam ex Hieronymo
tur suam, & clarissimam historiam ex Hieronymo
er ipsos, & clarissimam historiam ex Hieronymo
ostis, & clarissimam historiam ex Hieronymo
delectat, & clarissimam historiam ex Hieronymo
sis rex, & clarissimam historiam ex Hieronymo
gnissimam, & clarissimam historiam ex Hieronymo
ntificem, & clarissimam historiam ex Hieronymo
nisque, & clarissimam historiam ex Hieronymo
nissimam, & clarissimam historiam ex Hieronymo

simam misit, aderat cum ipso oratore viro prudentissimo regis ipsius
us: huius legationis, quæ & Pontifici
, & Cardinalibus gratissima fuit,
clarissimam historiam ex Hieronymo
orio disce Syluensi Episcopo lib. 8.
rebus Emmanuelis. Stephanum
ioris Armeniæ Patriarcham, qui
mitibus Archiepiscopo, & duobus
iscopis Romam venerat, multis hono-
ratum donis Iulius Papa III. remisit
patriam. Illud etiam admirationis
imum habuit, quod ad eundem
ulum III. ab Ecclesia Orientali, & ex
ozai, id est, Seleucia Parthorum Si-
on quidam vir moribus egregiis,
magnaq; doctrina ornatus cum literis
eclesiæ suæ venerit, quibus petebat
alio, vt se Patriarcham à ciuibus ele-
um confirmaret, id benignè Ponti-
ex præstitit, missiq; sunt ad illas gen-
es, q̄ accolunt Tigrin flumen religiosi
ri Syriacę linguę, nostrarumq; rerū
centissimi, literarū autē, quas Simon
d Apostolicā sedē attulit, exemplum
manibus est, eas enim idē Andreas
Masius

Marius è Syriaca lingua in Latinum
 sermonem vertit. In iis literis illis
 valde delectant, quæ Romanorum
 eulogia sunt, & hæreticos nostri
 poris impietatis, nequitiæ, stultitiæ
 saniaq; condemnant. Patri
 & pastori maximo, concinnanti
 vngentiq; sacerdotes, & cingenti
 Petro temporis nostri ac Paulo discipulo
 strorum, & cingulo comprehendenti
 uersum cætum Christianorum. Quis
 Christi Domini nostri. Et illud, tu es
 cuius aqua non deficiunt, & quisquis
 rit, æquum est, ut ex te bibat aquas
 ut sedet sitim suam. Tu es lucerna
 non extinguitur, sed illustrat omnes
 turas, ut candela, quæ est super
 brum, & in te videt lumē uniuersa
 lica Christiana, q̄ est proles Ecclesia
 Tu es caput omnium patrū, sicut erat
 caput omnium discipulorū, &c. quæ
 la illa piè & sanctè persequitur.
 mortuo eius successor Abdyssus
 ctus Chaldaicis, Arabicis, & Assyr
 teris ornatus Romā ad Apostolorum
 mina, & Pontificè cum aliquot
 long

Onuphrius
 in Vita Pij
 1111.

ingissimo itinere peruenit, vt ab eo
 confirmaretur. Pontifici oblatu ei
 perpetuam obedientiam promisit, &
 Romanae Ecclesiae fidem pro-
 stulatus est. Magnam etiam vtilitatem
 illa historia est de legatione
 Moschouitica, ex qua intelligi facile
 potest, quo loco Apostolicae sedis au-
 thoritas sit apud barbarum illum prin-
 cipem, & à Romana Ecclesia disiun-
 ctam, Graeci que schismatis labe infe-
 ctam, summi enim Pontificis nun-
 tium honorificentissime accepit, in-
 quibus Pontificem ipsum se honorare
 professus est, libri autem de hoc ipso
 scripti ac confecti verba illa praedica-
 tione ac memoria dignissima iudico.
 P. Possuinum comiter appellans (Hic
 quem ad Ioannem Basilij Mosco-
 uicem Papa legauerat) Antoni, in-
 quit, vt valet Gregorius Papa XIII? ita
 Possuinus inquit, serenitatem tuam
 inuoluet incolumem. Et qua igitur, inquit
 Antoni, habes mandata? tum Antonius Possu-
 inus, sanctissimus, inquit, Dominus noster
 Gregorius XIII. vniuersalis Ecclesia
 pastor,

Beda lib. 5.
 historia c.
 7. scribit
 regem Ce-
 duallam
 peregrina-
 tionem ad
 limina A-
 postolorum
 suscepisse,
 cupientem
 ibi bap-
 tismum sus-

Cc pastor,

cipere, &
 mox à ba-
 ptismo ex
 hac vita
 migrare:
 quorum
 utrumq;
 impetra-
 uit, nam
 in Sabba-
 tho sancto
 à Papa
 Sergio ba-
 ptizatus
 in ipsa he-
 bdomada
 Pascha,
 albis in-
 dutus, le-
 ui morbo
 tentatus,
 migravit
 ad Domi-
 num.
 Idem cap.
 20. narrat,
 regem Co-
 enredum
 relicto re-
 gno pere-
 grinationem
 ad
 Apostolo-
 rum limi-
 na susce-
 pisse: atq;
 insibi in se-

pastor, Christi in terris Vicarius, sancti Petri successor, multarum regionum rarumq; dominus seruus seruorum tuam serenitatem salutat, eiq; benedictionem precatur. Dux Pontificis dedito surrexit, ac tandiu stetit, dum egit. Quibus autem hic terris netur, inscriptio illa declarat, & tam multa regna, prouinciis complectitur, quam in eodem lo leget, qui uolet, qui est uer- genterq; conscriptus. De la- oratoribus dicere nil attinet, vniuersa uidit Hispania. Nequ- rim mirari non possum DEI prouidentiam, qui difficillimo fia tempore aduersus impro- mos hæreticos atque teterrimos multos testes induxerit. Ac lud miraculo vacat, ad hanc rem pertinens, quod tibi iam Droneri, quod oppidum Me- nensis prouinciæ est, possessor dominus eximiam voluntatem fert aduersus Catholicam religio- vicissimq; tetra in hæreticos odia

riuus, sancti cuiusdam nostro, qui ad ea loca cō-
 gionum nonaturus excurrerat, narrauit admi-
 uorum. Mirabile quiddā, ac planè diuinum. Non
 q̄. benedixit à Valgrania agram Calvinistā
 is nominis filiam, annos natā non plus duo-
 dum quatuordecim: quam cū vis morbi penitūs
 erris detinisset, nullusq̄; iam resideret in-
 rat, quā tempore sensus, mox cunctis stupenti-
 nicialiter surrexisse, euocatisq̄; Calvinistis
 odem parentibus, qui funeris curandi causa
 t verè, non longè abierant, ita dixisse: Geni-
 De lapores mei legem istam deserite, (Se-
 inet, quā dicebat hæreticorum, sic enim,
 Neque loquuntur illi) nam qui ei parent, Sa-
 DEI fana m̄cipia sunt, & ignis pabulum
 limo. Et impiternum. Quæ cū dixisset, sta-
 improbatum recubuisse: parentes verò tali pro-
 rimos. Ergo admonitos legem patriam dese-
 . Ac nullo modo, Catholicā suscepisse, ex eaq̄; piè
 anc ipsam vitam, catholiceq̄; viuere. Quæ
 iam chæris quo exploratior ac certior esset, o-
 n Medicisq̄; dubitādi locus adimeretur, ad-
 efflor ipse. Dicebat ille, se cum eo ipso, cui hæc con-
 ratem progerunt, colloqui voluisse, ab eoq̄ue
 religionis accepisse, vt à nobis exposita sunt.
 os odia. Addam illud mi Francisce, si minus

Cc 2 admi-

iunius &
 precibus
 & que ad
 vita finem
 perman-
 sisse.

admirabile, certè non minus saluam
Nam cum hæretici ad Ieremiam
Constantinopolitanum Patriarcham,
à summo Pontifice alienum esse
auerant, præcipua suæ Sectæ capita
dissent, isque non modò ea non
probasset, verùm etiam singula
tasset, nostri, qui Viennæ Austria
santur, ad deterrendos hæreticos
linguam translata Germanicam
confutata erant, in vulgus edidit
Itaque ea nunc magno cum hære-
rum dedecore, tum Catholicorum
bono teruntur. Hæc, quæ veritas
ex nostrisq̃ue deprompta annali-
tempestiuè narrata salubrem affe-
voluptatem. Exempla eorum
pria, qui adsunt, domesticæq̃; his-
mirificè persuadent. Pascimur
incredibili voluptate, & afficimur
iorem quendam in modum sensu
intimis, cum concionator quæ
attingit, tractat historiam. Medi-
nensis Ecclesia quondam à Romæ
Pontifice sceleratè, impieq̃; detur-
rat. Sacros enim ordines sibi quic-
coc

...us salu
 ...miam
 ...ham, q
 ...um esse
 ...e capita
 ...ea non
 ...ingula
 ...Austria
 ...ereticos
 ...nicam
 ...edider
 ...m hære
 ...nolico
 ...æ vera
 ...annali
 ...em affe
 ...orum
 ...eq; h
 ...cimur
 ...icimur
 ...m sen
 ...r quæ
 ...Medio
 ...à Rom
 ...eq; det
 ...ibi qui
 ...coct

...mebat, nec erat qui flagitiosissimas
 ...erum sacrarum nundinas perhorre
 ...eret: liberis Clerici operam dabant,
 ...efariisq; nuptiis diuina & humana
 ...ura polluebant. Romanus Pontifex
 ...icolaus hoc nomine secundus, vt
 ...is grauissimis malis mederetur, vi
 ...um suæ ætatis eloquentissimum Pe
 ...um Damiani Hostiensem Episco
 ...um Mediolanensi legationi præfe
 ...at, eiq; purgandi vrbem diui quon
 ...um Ambrosij sede, concionibus, &
 ...odrina nobilem negotium salutare
 ...mandauit. Petrus vt erat imperatum,
 ...Mediolanum venit, conuocatoque
 ...populo sermonem habuit, qui totus
 ...onstabat exemplis. Negauit vl
 ...um esse Christianam in toto orbe
 ...ouinciam, quæ Romanæ Eccle
 ...ditionis non esset. *Et quidem* (nam
 ...æ Petri verba fuerunt) *si rectè atten*
 ...ris, *reliquas Ecclesias ab hominibus in*
 ...tas esse reperietis, *Ecclesiam verò Ro*
 ...am à Deo ipso esse fundatam. *Atque ab*
 ...tum reliquas alias, tum maximè Medio
 ...ensem ortus sui primordia, & *discipline*
 ... rudi-

Carolus
Sigonius,
lib. 9. de
regno Ita
lia.

rudimenta sumpsisse. Quid enim? Petrus
 & Paulus, qui Romanam Ecclesiam sacra-
 guine consecrarunt, nonne hanc quoque
 discipulos suos instituerunt? Nam Nicolaus
 à Lino Petri discipulo sacro fonte abbas
 sacrū in hac vrbe martyrium est perperam
 & Geruasius, ac Prothasius, quorum corpora
 in hac vrbe corpora coluntur, non aliter
 Paulum habuere magistrum. Diuina
 quo vos tantopere gloriamini, Ambrosius
 cum Nicolaitarum heresim per se conuincere
 non posset, à Romana Ecclesia praesidium
 implorauit, atque tres viri ad huius erro-
 ris extirpationē à Syricio tum Pontifice magno
 sens civitati auxilium attulerunt. Quibus
 obrem cum & primi salutis vestrae auctoritas
 & post labentis disciplinae emendationis
 Ecclesia Romana prodierint, quid eius
 eius decretis obtemperare intēpestivam
 contumacia recusetis? His verbis Petrus
 lum flexit, & à Clero quæ voluit
 petrauit. Fecit idem Petrus Damianus
 quod multis ante seculis magnus
 fecerat Mathathias, qui vt filios
 quos procrearat, animos excitaret
 tria, auitaēque virtutis innumera

*Mach. r.
 cap. 1.*

mpla collegit. Est enim magna ora-
 tionis vis domestica facta proponen-
 tis, & tanquam sibi ipsa diffidat, ami-
 cos, & necessarios allegantis. Stylus
 mouentis grandis est, acer, sublimis,
 status: maximæ enim res, quas per-
 oratio desiderat, verbis sunt amplissi-
 mis, & magnificentissimis exprimen-
 da. De illis quod præcipiam, nihil est,
 extat enim Ciceronis liber, quo in li-
 bro talem oratorem informat, qua-
 vis ipse fuit, triplexque ei dicendi ge-
 nus attribuit: humile, medium, sub-
 lime, demissum doctrinæ totum est
 temperatum laus sibi exornatioque
 vendicat, tertia orationis forma gran-
 dis & ampla commotionibus, atque
 victoriis reseruat, quas victorias
 CHRISTO auspice deportabit, qui illo
 modo loquetur, & eâ sermonis ampli-
 tudinē afferet, quam Tulliana scripta
 nos docent. Latinus, inquires, à Tul-
 lio illo in libro orator instruitur, quasi
 verò non iidē sint ornādi oratoris Hi-
 spani, qui & Latini fontes, sermonisq;
 utriusque affinitas, & cognatio tanta,

*In Orato-
 re ad Bru-
 tum.*

vt patria nostra lingua Romana
 dicatur, nisi quod vox est in fine
 rupta, vt multæ aliæ, quas loquendi
 tiosa consuetudo deprauauit. *Leti*, in
 amabo te, illū de oratore perfecti
 brum, & quæ de triplici characteris
 cero disputat, trade memoriæ. *Modestus*
 enim qui uolet, quibus se uerbis amul
 re debeat, inueniet, neq; Latinā
 linguam, uerum etiam uernaculā
 suam illis legendis, atque euoluē
 reddet pleniorē. Grandia magn
 cè, mediocria temperatè, humil
 demissè tractentur. Et quamuis
 uus Augustinus sapienter affirmat
 hil in Christiana sit adhortatione
 missum, tamen, quia vnus, atque
 omnium tractationum stylus esse
 potest, in docendo subtilis orator
 neruosus, enucleatus, & pressus, in
 lectando suauis, dulcis, amœnus,
 quasi uernus, in concitando tuba
 flet, plenisq; feratur alueis. Rem
 si præparatis & animis, & auribus
 flammare non decet, tuaque m
 hoc genere sanitas placet, qui nunq
 sub

*Lib. 4. de
 Doctrina
 Christiana
 cap. 18.*

mana vobis exardescis, & sine causa. Om-
 in fine de re, nulla de te: quid enim illa.
 loquendi proficiunt praesertim in tam turbule-
 uit. Insuper, inuidis que temporibus, vestram.
 perfectam sitio vehementer, propter
 aracteribus me ipse crebris caedo verberibus,
 rie. Monstra dies noctes que errata deploro?
 verbis a multo illa minus quibusdam placent,
 atinae concionas vobis ago, quod me tam libenter
 maculae dicitis. Hae quae sunt dicta candidi-
 uolentia deorat multitudo, respuunt sapien-
 tia magister, quidam censores non iniqui con-
 humilium non eos, qui ita loquuntur, ferre,
 inuis vobis non possunt, indignos que esse putant,
 affirmant qui concionentur in vrbe. Agricola-
 tationem vulgus Anacharsa illa mouent.
 atque illi amictui est Scythicum tegmen, calcea-
 us esse solorum callum, pulpamentum fa-
 oratorum, cubile terra. Optimatum haec fasti-
 cillus, in concionibus apta non sunt. Optandum quide-
 in concionibus, ut in concionatorum cubiculis ni-
 o tubas, si sit praeter ipsos preciosum, sub hac
 Remanum conditione, ut se concionator.
 auribus se non aestimet, nullius que esse pre-
 ue mibi arbitretur. Qui enim asperiores,
 ui nunc quicum venditat, ostentat, ebullit, qui
 suas

s. Tuscul.

Cc s suas

suas coenulas iactat, prudentibus
 intelligentibus placere non potest
 piet fortasse, quanquam neho-
 dem, stultiores. Iam eò ventum est
 syncera ista damnentur. Providen-
 tionator & cautus multa consulti-
 mittit, atq; illa tantum dicit
 citer, quæ secus interpretanda
 sunt. Non omnia semel effundit
 nouus semper accedit, atque ita
 dicendo gerit, vt nouissima con-
 mnum fuisse optima videatur.
 enim concionatoris ingenium
 les agros imitatur, è quibus,

*Æstiu quantum decerpunt luce caput
 Tantum fecundus gelida ros nocte replet*

Non vnus, & idem exercitatio-
 tionatoris est cursus, nam saepe
 nire solet, vt vel in ipso exordio
 turbidus, leniter, & placidè dicat
 fine, medium orationis iter, atq;
 processum teneat aptum ex vtro-
 tamen illud vsitatum & solenne
 damus, sedata vt principia sint, nat-
 tam facta, quàm nata, dulces, et
 taq; progressiones, vehemens

... & incitatus. Ut hæc epistolæ no-
... clausula sit, epilogi me nomen.
... monuit. Vale.

E I D E M,

De spectaculis concionum.

RVDENS prudentem appel-
lare debuisses, præsertim in
causa difficili, & illum roga-
re, qui vel respondere scitè posset, vel
onus explicandæ quæstionis subterfū-
geret: etsi enim me minimè pudet fa-
teri nescire quod nesciam, non est ta-
men cōsuetudinis meæ scribenti ami-
co nihil omnino rescribere. Extraor-
dinarias conciones (sic enim in præ-
sencia occurrit, ut appellem, cum vel
trux, vel mortui hominis caput osten-
ditur, de quibus me percontaris) im-
probare non debeo, quibus grauissi-
mi vtuntur homines, earumque vsus
in Prophetiis vsque temporibus in
Ecclesia retinetur. Nam Isaias nudus
& sine calceis urbem obiuit, & Iere-
mias vinculis & catenis constrictus in-
cessit, Hieronymique sententia est:

Isai. c. 20.

Jerem. 27.

Velle

In Ierem.
cap. 19.

In arte
poëtica.

Velle scripturam diuinam non solum
bus doceri populum, sed etiam oculis,
vt benè Horatius,
Segnius irritat animos, demissa per
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus
Ipse sibi tradit spectator.

Sed quia huiusmodi conciones
riis sunt obiectæ periculis, temere
dendæ non sunt. Illud vt in re
affirmare licet, huiusmodi spectacula
illis esse relinquenda, qui ita facti
videantur. Quorum enim effertur
oratio, & cultus asperior est, ij
commodiùs educunt, atque feliciter
Qui autem cum hominibus sapienter
greditur, quiq; delabi solet in
id est humanis vitiis interdum in
natur, huic verendum est, ne aut
lentia rideatur, aut res infeliciter
tata debilitet animum, reddatq;
solum ad terrendum, sed etiam ad
cendum tardiozem. Mouent quæ
dentur, & augent oculi ipsi dolor
sed loci & temporis quærenda oppor
tunitas est, & oratoris ingenium
plorandum. Sunt enim conciones

multi, quos hæc concionum noua
 non deceat. Sunt qui hæc nun-
 quam adhibeant, vel quia nolunt, vel
 quia non possunt, vel quia non con-
 fident, & tamen optimè dicunt, &
 efficaciter persuadent. *Concresecat ut plu-* Deuter. 32.
doctrina mea, fluat ut ros eloquium
 Terram minutus imber, & con-
 tinuus, non nimbi tempestas, & rapi-
 di specus turbo lætificat. Doleat auditor, &
 ita factus secum ipse deploret. Plangore,
 & effrenato ulatuq; fœmineo personare templa
 nolo, præsertim in Parasceues die
 sacrosancto, quo in die nostri vin-
 cimus, liberatorisq; IESU mortem, ex-
 celsum, & funus quantò mœstius cele-
 brabimus, tanto nos illi inexplicabili,
 inaudito mortis pro nobis
 beneficio præbebimus gra-
 tias. Opto illo ipso die concionato-
 res, auditores, omnes omnium ordi-
 nes extra ripas diffluere, & quàm inti-
 mi doloris significationem dare. Non
 enim hæc exigo, ne duras conciona-
 tori leges videar imponere. Itaq; per
 concionatori esse quieto licebit,
 neque

neque si crucem non extulerit, frustra
strarit, ostenderit, & ab oris ac
verberatione manus abstinuerit, sed
magnopere querar, modò ipsa horum
nes cruentet oratio, illeque sit
tæ concionis, qui esset crucis
ac prolatae fructus. Et quomodo
comploratio diuturna esse non
detur opera, ut eius extorsio
breuissimè fiat. Sapienter enim
est usurpatum à doctis, nihil esse
lacrymis citiùs & celeriùs exare
illis inquam lacrymis, quas non
intimus dolor expressit, quàm
toris exciuit ingenium. Quid
species ipsa sensibus obiecta
Antonij funebris orationis, qua
sarem interemptum pro rostris
dauit, moestissimus ille declarat
gus, in quo Cæsaris prætextam
guine tinctam, saeuè cruentatam,
sereque concisam ostentauit, ira
vulgi permouit animos, ut aduer
tyranni interfectores, libertatis
ces, patriæ seruatores iracundia
pularis exarserit. Fuit quidè anti

*r. de inuen-
tio.*

derit, mo-
 ris acia-
 obstinua-
 ipfa ho-
 ue sic
 ucis ost-
 quom-
 e non
 rfo qua-
 er enim
 ile esse
 exarec-
 as non
 quam
 Quid per-
 ta posse
 is, qua
 rostris
 clarat ep-
 extam
 atam
 uit, in
 vt adu-
 rtatis
 cundia
 de ante

oratoribus, patronisque solenne,
 quem defenderent, eius squallidos
 olos, deformatam vxorem, vexatas,
 ffectasque sorores p roducerent, ca-
 atratum, sordidatum illum
 dem, qui accusabatur, ante ocu-
 iudicum statuerent, vt misericor-
 am commouere, & accusatori at-
 ue aduersario causam possent extor-
 ere de manibus. Sed vt ista concio-
 am clausulae flebiles esse possint, vl-
 usque scenae actus moestissime ter-
 netur, non solum capienda orato-
 arma sunt, sed vota etiam facienda.
 genio est opus, & felicitate, oran-
 usque immortalis ac praepotens
 us, vt haec noua insolitaque fortu-
 ce. Cessit illa ars quondam Antonio
 sperere, etsi non bonus erat orator,
 cessit ex animi sententia illi magno o-
 ratori, qui etiam M. Antonius diceba-
 in iudicio M. Aquilij, quem Aquilij
 causa prope perorata arripuit, consti-
 in conspectu omnium, tunicamque eius
 pectore abscidit vt cicatrices populi Rom.
 aspicere, aduerso corpore exce-
 ptas

Cic. 7. Ver.

ri.

ptas, simul & de illo vulnere, quod illi
 pite ab hostium duce acceperat, multa
 eoq; adduxit eos, qui erant iudicati
 menter ut vererentur, ne quem virum
 tuna ex hostium telis eripuisset, cum
 non pepercisset, hic non ad populi
 laudem, sed ad iudicium crudelitatem
 retur esse seruatus. Cessit M. Tullius
 ceroni, cum puerum infantem in
 nibus tenuit, cum alia in causa ex
 to reo nobili, sublato etiam filio
 uo forum plangore & lamentatione
 compleuit, hæc enim ipse de se
 in oratore ad Brutum. Multi
 oratores ridiculi in epilogis fuerunt
 exempla ex Fabio Quintiliano
 quorum te lectio delectabit.

Lib. 6. c. 1. tur, inquit idem ille Fabius, ac
 ter aestimet vires suas actor, & quan
 onus subiturus sit, intelligat, nihil habet
 res medium, sed aut lacrymas meret
 risum. Hæc ille de spectaculis, & de
 oratoria, quæ quàm sit insulsa in
 tis, euenta ipsa nos docent. Car
 trahuntur, spinæ contexuntur, for
 verbera, lauat etiam Pilatus ipse

tuoso
 quod illi
 t, multa
 licat ut
 em viru
 t, cum
 opuli
 litatem
 A. Tullio
 ntem
 causa
 m filio
 nentate
 de se
 Multi
 gis fuer
 liano
 bit.
 is, ac
 & qu
 ibil habe
 meret
 ulis, &
 ulfa in
 u. Ca
 atur, fo
 cus ipse

us: pluraq; fiunt, quàm concionis ra-
 no ferat. Quòd si illa spectans atque
 reuens vel exclamat, vel ingemiscit
 auditor, quo minus fiant, non impe-
 dit. Fortasse enim sanctus Spiritus illo
 modo quosdã agere vult, cuius vnus
 est concionandi nouas leges sancire,
 veteres abrogare. Caueri tamen illa
 debent, quæ lacrymis, quas conciona-
 tor effudit, derogare fidem solent, ri-
 cus à concione, iocatio; vestitus ele-
 gans, vita suauis. Te quidem istis mo-
 dibus, ista virtute, istoq; vitæ genere
 altero non voluntas, sed talis necessi-
 tas edere coget spectacula luctuosa,
 qualis illa Romæ fuit, quæ caput est
 mundi, cui vt prouideret Gregorius
 summa religione, & incredibili sa-
 pientia Pontifex non solùm dixit, quæ
 agenda erant, sed etiam fecit quæ-
 cunque pro loco & tempore facienda
 viderentur. Nam cùm populus
 Romæ, ad Federicum Imperatorem,
 Pontificis imma-
 nissimum, superbissimumq; hostem,
 perfidiosissimum inclinaret, popu-

*Baptista
 Fulgosius
 lib. 8. dicto-
 rum, facto-
 rumq; me-
 morabi-
 lium.*

D d lique

liq; tumultum sedare per se posse
fideret, Apostolorū Petri & Pauli
pita illa sanctissima sumpsit in manibus
eque; sublimi loco ostendens orationem
commiserationis plena, fluentem
lacrymis tantum illum thesaurum, tantum
præclarum ciuibus commédauit, tantum
Gregorij oratio atque actio usque; tam
flexit omnium animos, ut qui vel
re vel perfidia pastorem suum
re statuerant, subito commutata
tate pro Gregorio, id est pro pietate
proque; iustitia arma ceperint, pestem
à mœnibus propulsarint. In afflictis
rebus sacrosanctæ rei ostensio
portuna quidem est: Narrat
Procopius lib. 2. de bello Persico
meæ fuisse particulam sanctæ crucis
quam sibi tum populus ostendit
luit, cum ciuitas diu obsessa iam
capienda esse videbatur: nimirum
Domini cruce & adorata, & con
cta alacrius morerentur: sed cum
scopus crucem illam semel & iterum
ac tertio ciuibus ostendisset, semel
rum, ac tertio emicuisse ignem, n

qui ambureret, sed qui illuminaret, &
 colluceret, quo territi hostes fugerint,
 obsidionemq; dissoluerint. In scholis
 declamandi ars huiusmodi specta-
 cula non reiicit. Itaq; cum nostri di-
 scipuli pro morte, contra mortem,
 proximè declamassent, & qui mortis
 accusator erat, mortis imaginem ostē-
 dit, vt tetra horribilisq; figura ora-
 tionis fidem faceret, qui morti deinde
 patrocinatus est, Christi in cruce con-
 fixi effigie monstrata, quæ in mortem
 aduersarius conuitia congesserat, ar-
 gute confutauit, spectaculum specta-
 culo reddidit, eiq; à cuncto confessu
 ingens plausus est datus, nemoque in
 tanto numero fuit, quin vtriusque
 orationis opportunitatem laudaret.
 Declamationes mittemus ad te, cum
 primùm se tabellarij dabit occasio.
 Vale.

C V I D A M,

De obiurgatione lenienda.

Nemo eorum, qui concionan-
 tur ardentius, non se præ-

D d 2 clare

clarè gerit, si cùm hortetur vniuerso
 loqui tamen cum singulis videatur
 vt hoc prædicabile, gloriosumq; du-
 mus, sic accusabile esse censemus,
 vnum duntaxat Christianus orator
 reprehendat. Nihil enim magis turpe
 perniciosum, tum esse solet inuicem
 quàm vt in concione, quæ omnium
 communis est, priuatis vtamur vel
 iurgationibus, vel querelis. Ex hoc
 fonte inimicitia nascuntur, populi
 admurmuratio existit, & eius, qui
 tatur, in eum, qui notauit, capitalis
 odium exardescit. Igitur quæ de
 * uenda temeritate, de leuitate fugien-
 da, iracundia comprimenda, vitione
 vitanda præcipere aliis concionator
 solet, sibi etiam eadem illa præscribit
 quæ de prudentia & grauitate legitur
 libris, sibi præcipuè dicta existimet
 neque apud alios tantum, sed secum
 etiam loqui ipse condiscat. Quidam
 enim leues, ventosiq; natura quæ ar-
 diunt, facile credunt, quæq; in ipsos
 vno dicta sunt durius, in suggestis re-
 ciscuntur, feruntur iracundia præce-
 pto

Liber quartus.

...vniuerso
...ideatur
...umq; dicitur
...semus
...us orator
...nagis tunc
...t inuicem
...omnium
...nur vel
...Ex hoc
...r, popu
...us, quim
...capitab
...quæ de
...te fugie
...a, vltione
...cionate
...ra scribit
...te legit
...kistimet
...ed secum
...Quidam
...ra quæ
...in ipsos
...ggestis
...lia præ
...pice

...ites, neque à seipsis facile impetrant,
...uo ingenio sunt, vt moræ interposi-
...one rem totam maturius, pruden-
...usq; perpendant. Ita fit vt multo sit
...turpior qui reprehendit, quàm qui
...peccauit. Nec enim faciendum con-
...onatoribus est, vt quidquid incre-
...nerit, vocibus & clamoribus templa
...onturbent. Indignari, stomachari,
...excandescere quid attinet, si qui au-
...dunt, non iustitiæ & veritatis amori,
...non pio dolori, non religionis diuinæ
...ne laudis studio, sed iracundiæ, vin-
...diæque ascribunt, assignant, attri-
...bunt: negant ita loqui, ac furere eius
...ille, qui virtutem sitiit, sed qui suum,
...dolorem vlciscatur. Itaque morosi,
...verbiq; concionatores non eos tan-
...m abalienant, quos temerè repre-
...hendunt, sed apud illos etiam offen-
...dunt, quos nunquam in mentem ve-
...nerat, obiurgare. Quis enim non ab
...lo refugiat, quem esse videt iracun-
...tum, trucem, iniuriarum, quas vel sit
...passus, vel suspicatus, acerbum vltio-
...nem, criminationibus aures patefa-

cientem, & ad id, vnde querelatur, ne
 offensionum, confusurrationum
 quis se ventus ostenderit, credulitate
 tis, vel potiùs crudelitatis, obiurgationis
 tionis & vindictæ vela pandentem.
 Cùm S. Antoninus Archiepiscopus
 Florentinus Cardinalis Ragusini
 ceptoris sui conciones miris laudibus
 extulisset, illud vt complementum
 adiecit, fuit, inquit, vitiorum seuerus
 sed tamen honestus obiurgator. M
 nestum appellauit, quòd nihil in
 causa diceret, nihil nisi ita vt decere
 quod ipsum decere caput est ac
 vt apud Ciceronem Crassus. De multa
 uersitate morum, de vitæ licentia
 regionis, locique rebus, studiis, mo
 suetudinibus, flagitiis, de vitiorum
 generibus non à quouis docentem
 concionator est, sed à probatis, laudat
 tisque hominibus. Nec enim cuius
 de media turba, triuioque habentem
 fides est, querelas deferenti, sua
 vel cogitationes, vel somnia nuntia
 ti. Vt verò vir vnus, foemina vna, fr
 liauè, aut domus denique vna nuntia
 scend

*Vide Anto.
 3 p. bisp. tit.
 23. c. 11.
 memb. 3.*

erelatum, non finit humanitas, vetat pru-
 dentia, charitas dissuadet. *Nullum laesi,*
 Hieronymus ait, *nullius nomen mea scri-*
pura designatum est, neminem specialiter
meus sermo pulsavit. Generalis de vitiis
disputatio est. Quid Tullius? vestra, in-
quit, admurmuratio facit quiritas, ut ag-
scere videamini qui hac fecerint, ego au-
tem nomino neminem, quare irasci mihi ne-
mo poterit, nisi qui ante de se voluerit confi-
teri. Multa eiusmodi sunt, ut ad concio-
 natorem eorum reprehensio non per-
 tineat, multa etsi accidant, non conti-
 nuò exagitanda pro concione sunt,
 multa reprehensionem priuatam, ma-
 gis quàm publicam postulant. Urbem
 dux quidam & Christianus & fortis in
 Africa ceperat, expugnatque felici-
 ter, illaque victoria contentus longiùs
 progredi cum victore exercitu noluit:
 egre illud ducis consilium milites
 ferre, imperatorem accusare, timidi-
 tatis arguere, intempestiuam cessatio-
 nem illam dicere, fremere, indigna-
 ri, quòd illustrissimæ victoriæ adipi-
 scendæ è manibus elaberetur occasio.

D d 4 Con-

*Epistola
ad Nepe-
tian.*

*Pro lege
Manilia.*

Concionator, qui in illo erat exercitator
 vir & religiosus & grauis, milites dicitur esse
 & loqui & sentire ratus imperatoris dicta c
 ignauiam (hic erat dux Brigantiorum)
 ab Emmanuele rege ei bello praesentum vt
 ctus) è suggesto vituperat, imperatoris ma
 riq; mandat, vt belli reliquias per se
 quatur, vrbes, quæ præterea capientes
 restabant, obsideat, capiat, expugnet locu
 quid ergo consequutum est? quid illi
 concionator ille bellicosus & pugnax bene qui
 tando profecit? Nempe illud, se vt princip
 perator ipse, qui aderat, è sella deorsum que e
 deret, declamationem declamationem c
 redderet, consilij causam exponeret, quæ
 quæ est permultis visa probabilis. Per mi
 rimis enim cunctando rem meliorem
 geri persuasit. Molestè, credo, concionatori
 illi accidit, se vt tam male lo
 prudēs ille dynasta purgauerit, concionator
 cionique transfuersus incurrerit, modo
 trumq; vitasset, si ducem præmorsu moliri
 issset, priuatè conuenisset, progressu liberè
 & regressus causas vterq; clam & armis
 cè contulissent, vel quod equidem subierit
 mallem, militaria illa imperatori, in prime
 per

*Hierony-
 mus Oso-
 rius in hi-
 storia de
 rebus gestis
 Emma-
 nuels regis
 auspiciis,
 libro 8.*

at exercitorisq; consiliariis reliquisset, sui-
 ilites bene esse muneris negauisset. Ergo in-
 peratoris causa neminem condemnet o-
 rigantior, neque illos temerè lædat, quo-
 illo periculum vt potentia, sic est etiam iracun-
 imperia maior, & feritas. Regum pericu-
 uas pericula reprehensio est, Episcoporum su-
 capientes, magistratum inutilis, inuidio-
 expugnatum. Et quia cautum con-
 ? quid salutumq; esse concionatori volumus,
 gnaximè quid in optimates & viros facile
 d, se vult principes loquatur audaciùs, etiam
 ella de reque etiam admonemus. Artaxer-
 lamam cuiusdam iniquiùs, contumelio-
 xponens, & liberiùs allatranti
 bilis. Per militum tribunum in hunc mo-
 dum respondiisse accepimus, tu qui-
 edo, eam existimas licere tibi de tuo rege
 tam male loqui, at ego fas esse arbitror, in-
 erit, eos, qui meis rebus obtrectant, non
 rerit: modo loqui quod libeat, sed etiam
 ramoliri quæ velim. Nemo quos vellet,
 rogreffere liberè coarguit, & obuia quæq; lacera-
 m & amittit, quin eam inuidiæ tempestatem
 equidem subierit, quæ ratem aut omnino de-
 tori, mprimet, aut fluctuantem lögè com-

D d s pelle-

pelleret. Quamobrem suadeo vobis
 multisque prospiciat inopportuna
 hic censor, caueatque ne dum omnia
 cupit, omnibus careat, præstat
 quamplurimis prodesse, quam ne
 ni. Quid ergo? in tanta morum,
 licentia conniuebit orator? can-
 mutum, ignauumque præbebit
 neque latret vnquam, neque mor-
 Exagitarunt vitia Propheta, in
 tus est Christi præcursor, repro-
 dit ipse mundi & hominum liber-
 acerrimè, inuecti in hominum sceler-
 Apostoli sunt; martyres exarserunt
 fulmina doctores, non modò
 iecerunt. Paulus tertio quoque
 bo, num fingo? num mentior? argu-
 obsecra, increpa, & de Creten-
 loquens increpa illos durè. An
 ras (sic enim mecum isti loquuntur)
 qualis concionator Basilius fuerit,
 qualis Chrysostronus, qualis Ambro-
 sius? Sanctus ille Menas solitudinis
 cultor, qui se adirent, flagitiosum
 que esse sciret, eos grauissimis verbera-
 cruebatur, studebatque vt diui Gregorius

2. ad Tim.

4.

Ad Titum.

1.

erbis utar, qui huius est scriptor hi-
 oria, in eis vehementer per linguam
 uire. Macius ex Abbate factus Epi-
 op^o Theodoric, Theodoberti, Clo-
 op^o trium potentissimorum regum
 rianissimus reprehensor fuit. Diuus
 Antonius, quem Paduanum vulgo
 icimus, cum non Patauinus, sed O-
 riponensis esset, in obiurgandis, in-
 ctandisque vitiis personarum ratio-
 nem non habuit, sed omni delectu
 discrimine sublato scelera liberri-
 me accusauit. Et vt Esaias cecinit,
quasi plastrum nouum triturans habens
nostra ferrantia, montes comminuit, &
colles, quasi puluerem posuit. Quin-
 etiam obiurgante Antonio minutu-
 concionatores partim erubuisse,
 An igitur partim expalluisse dicuntur: quam e-
 nim timidi, quam angusti animi ef-
 sent, Antonio concionante discebant.
 Quod si eloquentiae veteris memoriã
 replicare voles, nullum fuisse flagitiũ
 reperies, cui bonus orator ignosceret:
 quare reuoca ipse te, & cuius cõsiliij sis
 autor, intellige. Agnosco beneficium,
 agoque

Lib. 3. Dia-
logo. c. 26.

Ex Grego-
rio Turo-
nensi epis-
copo.

cap. 41.

Ex Surio.
de vitis sã-
cto.

agoque gratias, agamque dum videri
liceat tamen respondere per pauca.
Ista enim non solum concionatorum
laus fuisse videtur, sed etiam temporum.
Equidem nihil habeo antiquius & charius
medela, & sanatione morborum, qui in medullis
rent Christiani populi: sed tamen
huius salutis compotes esse possunt
tempora illa, quæ præterierunt, in
porumque illorum doctores, ce-
toresque desidero. Non enim
non stomachosi, non iracundi, non
acerbi vulneribus medentur, sed
nera imponunt: ille ille reprehendit
qui Deum sibi in obiurgando prop-
nit, priuatas inimicitias non per-
quitur, charitate ardet, virtutum
nium comitatu circumseptus irascen-
rem, non hominem notat, priuatas
admonitionem quandocunque licet
publicæ obiurgationi præmunit, quæ
tetra sunt, quæ nefaria, quæ intoleranda
ita publico in conuentu dilacerat, in
querelæ iustæ locum nullum relinquit.
Hæc superioris ætatis homines imp-

fecerunt, habebatur illo tempore,
unos huic muneri, principes con-
cionatori, quisquis ille esset, parebant,
ros homines, sacrasque familias
plurimissimis donis, & muneribus cu-
labant, si quid Ecclesia arguisset,
non ægrè ferebant, si qui tamen reper-
essent duriores, eos non tam alienã-
s, & exulcerandos, quàm leniendos
placandos curabat Ecclesia, quæ ma-
est laborans de salute filiorum. I-
que & illi ipsi concionatores, qui à
ritate semper stabant, reges regum
amicos in concione præteribant,
cum Christi causa concionatore
cente, detrimentum passura esse
debat. Eoque animo semper fu-
unt, ut sententiæ, reprehensionisq;
indiam capite ipso præstarent. Ve-
tas verò, quam nostrates Philosophi
Christianorum regum terris par-
tunt, quamque tacitam tenere vix
sunt, non est ita vitalis, ut eam cæ-
re sit nefas. Quare remittant de se-
ritate, seruiant necessitati, repri-
ant ipsi se, temporaque expectent,
meliora.

meliora. Præstat enim tacere, quam d
lum, quem reprehensione committiffi
ris, ad graue facinus instigare. Is
thus Abnerum intempestiue combeci
it, & regnum amisit. David autem, hoc
tandiu dum regni sui res non hectori

Reg. 2. c. 3.

Reg. 3. c. 2.

constitutæ erant, Ioabum in
sum homicidam, turpemque feru
um ne appellauit quidem, scelerat
ultionem in tempus opportunum
stulit. Vera enim Sallustij sententia

*In proe-
mio belli
Iugurthini.*

est, frustra niti, neque aliud se facere
do nisi odium querere extrema de
est. Multa regibus Apostolica
des concedit inuita, & maioris
boni quædam pedibus trahi
Augustinus ille, quem sancti
Gregorius ad Britanniam misit,
vt magnam illam insulam ex
nis faucibus ereptam in Christian
libertatem vindicaret, cum in
quos vera iam fides illuminarat,
dam veteris nequitie reliquias
re animaduertisset (dediscit enim
mus serò quod didicit diu, vt
neca) Romanum Pontificem Greg

In Troade.

iam f
m qu

re, quam de hoc ipso consuluit, cui vigi-
 communissimus Christiani gregis pastor.
 re. Lib. 12. Epistol. 7. ad Augustinum. Auctor fuit, ut quaedam Anglorum,
 iue combecillitati, nouitatiq̄e permitte-
 uid *hoc enim tempore* (placet enim tanti
 non beatorum doctoris, tamq̄e diuini Pontificis
 m in illa subicere) *sancta Ecclesia quaedam*
 que *per feruorem corrigit, quaedam per mansue-*
 scelerum *diuine tolerat, quaedam per cōsiderationem*
 rtunum *simulat, atq̄ portat, ut sepe malum quod*
 tij sententia *refertur, portando, & dissimulando com-*
 d se *portat.* Hęc Pontifex. Ergo Augustinus
 m. a. d. *tempori cessit* authore Gregorio, ne-
 olica *que omnia vocauit ad calculos.* Ex
 ioris *quo intelligitur non viribus, non ter-*
 rahi *rore, non minis si negocia tument,*
 sancti *rendum concionatori esse, sed cōsi-*
 m mitem *to, taciturnitate, atque prudentia.*
 a ex dicit *incendas, ait Ecclesiasticus, carbo-*
 rificans *peccatorū arguens eos, ne contra faciem*
 im in *as contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator*
 narat. *tu.* Noster quidem dux, & pa-
 uias *re Ignatius cōcionatores quæ grauia*
 it enim *essent, de vno non modò dicere sed*
 , vt *nam suspicari prohibuit. Cùm e-*
 em Greg *um quidam ex nostris neminem sua*
 sorte

Lib. 12. E-
 pistol. respō-
 sione 7. ad
 Episcopum
 Augusti-
 num.

cap. 8.

forte dixisset esse contentum, nuncio
Regem, non Papam, quod vitioque vel
nova cupiditas, ambitioque deest
non soleat, finita concione sic eum Prop.
aggressus Ignatius. Vnus est Papa
taxat in terris, vnum, quicumque
sit, tamen ob id ipsum quia vnus
præterire concionantes necesse
istum vnum, cui vniuersa parer
fia, minus cautè, minus verec
minus honestè appellare non
itaque grauissima concionator
posita pœna quid non solùm de
rima obiurgatione, sed etiam de
sonarum inconsiderata cõfusione
toret, & illis qui aderant, & nobis
posteris indicauit. Lege etiam
est, ne singularis obiurgatio sit,
neratim vitia mordeantur. Ignat
tem non tantùm apud nos, sed
omnes etiam valere debet autho
cùm enim vitiorum esset in se
diligens, hominumq; salutis per
dus, tamen qui ægrotâtis mundi
arteriarum pulsus tetigisset, quod
inuisum, aut inutile futurũ esset,
con

tionatoribus tentari vetuit, vniuf-
 que vel loci, vel personæ notandæ li-
 centiam interdixit. Seuerissimos fuis-
 se Prophetas non ignoro, nec me præ-
 terea maximū illum Baptistam ne re-
 quis quidem pepercisse, sed illæ tum
 iustitiæ agebatur, quæ sermonis lenitatē
 nequebant. Neque tamen prisci vates
 Reges non sunt molliter alloquuti, Na-
 man enim Dauidi post immane il-
 lud Vriæ & violati & occisi scelus ad-
 uersum se se callidè insinuauit, & te-
 mulationis exordio aditum quæsi-
 tam de rege arguendum. D. Paulus
 Agrippam orationis artificio
 inuenit, utque ab illo libentiùs au-
 ditur, sermonis acerbiter dila-
 tissimè, prudentissimèque vitauit.
 Ignatium, Ambrosium, Chrysostomū,
 Irenæum, Macium, Antonium com-
 memorant, qui esse censores volunt,
 in quemuis prout libido tulerit,
 Bacchari: sed illis sanctitas, autori-
 tas, sapientia, necessitas istam obiurgā-
 tionem dabant, vobis (videte
 quomodo rem deducam) vita illa si esset,
 Ee quæ

2. Reg. c. 12.

Actor. 27.

quæ tanquam Philosophia principiorum
 obiurgare posset insaniam, tamen
 uersa sunt tempora, non eadem
 tas, non hominum mens, non ingenia
 non mores, non rerum tempora
 que conditio. Qui autem in exag
 dis non solum vitiis sed etiam po
 nis Chrysofomi exemplo nituntur
 vehementer errant. Chrysofom
 enim, & quia sanctissimus, & quia
 etissimus, & quia illorum pal
 quos arguebat, merito ac iure
 rus erat, quod si vos Chrysofom
 prehensio delectat, date operam
 tus in vobis Chrysofomus app
 nunc enim ne dimidiatus quid
 elucet in vobis. Chrysofomi
 tionem, constantiam, patientiam,
 ritatem, religionem, parsimoniam,
 sterum vitæ cultum qui imitabi
 imitari etiam poterit acrimonia
 & asperitatem obiurgandi. Est
 imitatorum error iste vel maxim
 vt se illius similes continuo fore
 tent, cuius rem vnam duntaxat
 quantur. Nostri accusatio, nostr

a prima correctio prima sit, vt in aliis corri-
 , tamen tendis fructuosi esse possimus. Qui-
 ad emendatam virili fortasse animo sunt, tamen
 on ingenuis consiliis vtuntur, nec enim
 emporum arborem excidunt, quàm euellunt,
 n exagunt, neque fruticari non desinit. Nam
 tiam per quam nullam ingenuitatem, nullum
 nituntur arborem in arguendo præstant, vtque
 ystomachum veri salubresque sint, minus inter-
 , & quia vnum verecundè loquuntur, sæuissimi
 m palam, acerbissimeque compungunt,
 iure se ipsi quosdam reprimunt, tamen non
 ystomachum extirpant vitia radicitus. Qui autem
 ocrum peccata generatim, & vniuersè coar-
 as appropinquunt, sed ita & propriè, & grauitè,
 as quidem & utiliter, vt se quisque curari sentiat,
 tomi erroratum queratur nemo, iis concio-
 ntiã, merendi est palma tribuenda. Reges a-
 oniam merendi quidem non sunt, multo mi-
 mirabilius adulandi. In quo Christianos
 imoniam concionatores à Balamo Propheta
 i. Est turpissimum est, qui mercede
 maximam à Moabitarum rege conductus vt iret,
 o fore per & Israeliticam gentem maledictis
 taxat per configeret, tamen vbi ad locum
 o, nostrum ventum est, precio corrumpi non po-
 correctio

Ec 2 tuit,

Numer. 22.

tuit, sed spreto terreno rege ad caelestem
 dominatoris loquutus est voluitatem.
 Fructuosi concionatores audaces pro
 iectique non sunt, dicunt tamen quae
 videntur esse dicenda: hos frangunt
 illos confirmant, alios deterrent,
 alios cohortantur, apud omnes
 eunt, cum singulis colloquuntur.
 Quid tamen illud sit, quo singulari
 hac vniuersitas effici possit, diuus Hiero-
 nymus videtur ostendere, qui Theo-
 philum Alexandrinum laudat, quod
 extollit, atque effert, quod suscepit
 causam egerit absque inuidia persequen-
 tum, dumque omnes erudit, vnum
 iugularit, quem vnum illum ego
 interpretor, in quem fortasse libellus
 erat scriptus, de cuius confectio-
 ne Theophilo Hieronymus gratulatur.
 Ipsa enim veritatis exposicio illi
 qui perperam de rebus sentiat, ratio
 quaedam reprehensio est. Castitas
 laudanda libidinosus obiurgatur,
 benignitatis commendatione auarus
 arguitur, superbum, iracundum, vniu-
 lentum, raptorem, latronem commu-

*In epistola
 ad eundem.*

iter accusare sit satis: nec est quòd ab
ac vel lenitate, vel immensitate re-
cedat orator, ne veterum odiosissi-
mas satyras reuocare videatur. Morù,
inquit, illa est varietas, & dissimili-
tudo, quæ corporum, atque forma-
rum, fierique non potest, vt vna in-
multos adhortatio conueniat. Sed
qui dissimiles videmur, simillimi su-
mus, atque ita coniuncti, vt ex se vno
ceteros concionator agnoscat. Mor-
alis nemo est, quem non dolor attin-
gat, moeror, libido, aegritudo, cupi-
ditas. Quare se intuentem licet aliorù
cogitationes ex suis studiis, curisque
metiri. Non omnium vna, eademque
vitiata sunt, tamen vna atque eadem
causa, & origo peccandi, effrenata cupi-
ditas, cui quò laxiores damus habenas,
scelera committimus grauiora: quò
autem illas fortiùs adducimus,
tardiùs, remissiùsque peccamus.
Qui igitur sui contemplator erit,
censor, castigator, admonitor cæ-
teros reprehendet, perpunget, ac per-
mouebit: nam ex iis, quæ expertus

Ee 3 est,

est, quid alij patiantur, cogitent, curant, contentur, velint, difficile non est augurari, atq; ita de occultissimis hominum consiliis loqui, non ut qui præter auditum habeat, sed ut qui quasi patefacta, nudataque videtur. Dabit autem concionator operam, quòd lingua non peruenerit, quòd peruenire expediens nõ sit, vita ipsa uadat. Quæ si sanctissima erit, omni corporis contagione purissima ipsa per se quidquid ubique erit summum tacita reprehendet. Cum profertim morbi quidam sint, quibus chirurgia, non pharmaca, sed natura ipsa medeatur. paucos dies pater obdura, istarum rerum, quæ tibi dolori esse video, orbem immortalis ille Deus fortasse conuertet, quæ istis lacrymis, suspiriisque precibus, vel insperata venient, silentio tui & patientiæ vberimos fructus percipies. Vale, & nostri Ioannis miri obitum mecum luge, de cuius morte mihi hæc ad te scribenti nuncius allatus est nuncius. Obiit Comp

lo in die, qui morienti Christo sacer
 rat, quem suæ mortis diem fore præ
 xerat, idemque illud ei euenit quod
 quidam itidem nostro biennio ante
 contigerat. Cùm enim Niuerni in
 Gallia Sacerdos quidam noster fru
 ctuosus & pius ægrotaret, in votisque
 habuisset piisque precibus postulasset,
 quo die Christus egit animam, eo
 ipse quoque ageret suam, dignus fuit,
 cui in eum diem mors diuinitus extra
 neretur. Hoc etiam S. Alexius,
 hoc S. Franciscus Paulanus mortuus
 est die. Ego mi Alfonse Ioanni Rami
 non rerū curiositate à qua semper
 abhorruit, sed vel argumentorum,
 vel thesium salubritate, vel ardore &
 contentione dicendi, vel diuturnitate
 concionandi, vel audientium fructu,
 vel varietate locorum, vel religiosæ
 vitæ perpetuitate quàm paucissimos
 comparo, neminem antepono. No
 bis & lætum & triste sui desiderium
 reliquit. Sed quoniam vt de Hor
 tensio Cicero dixit, perpetua qua
 dam felicitate vsus cessit è vita,

*In præ
 mio lib. de
 claris ora
 to.*

Ec 4 oppor-

opportunitatem mortis lætitia
quàm mœrore prosequamur.
iterum.

AD QVOSDAM DIVINI VERBI
bi Præcones epistola.

De concionandi aviditate coercenda

MAGNA res est, viri gratissima
magna inquam res est, &
de præclara concio, dignitas
quamobrem eius potiundæ cupiditate
tate animus ardeat, & flammis amoris
incendatur. Sed quoniam virginitas
huius non minor est pudicitia, quam
forma: cauere amatores debent, ne
illi Penelopes vel sponsi, vel proci
piditate vna rapiantur, qua & castitas
mæ puellæ displiceant, & nuptiarum
spe deiecti in honoris, vitæq; dilectio
men adducantur. Non enim suscipiunt
non cura, non lacrymis, ægritudine
ista amari concio vult, quæ in speculato
formosa mores habet multò pulchrior
res. Dat quæ humanissima, misericordis
maq; est, erratis veniam, vestramque affi

adolescentiam, atque istum iuveni-
 ardorem excusantibus vobis cle-
 enter ignoscit. Petittamen & obse-
 rat, vt non animum solum, sed ocu-
 lorum etiam continentes habeatis: neque
 ququam vobis in mentem veniat ge-
 rosæ huius virginis faciem minus
 ac verecundè contueri. Quòd
 tantus, tamq; vehemens amor est,
 nusquam mentem consistere pa-
 ter, id vobis illa me internuncio re-
 spondet, quod olim pulcherrima Da-
 mis filia se furenter inuadenti dixit
 ammoni. *Loquere ad regem, & me tibi*
 negabit. Multi enim neque se con-
 parant, neque res ita comparant, vt
 sanctissima ars iusta potius dici
 possit, quàm turpis concubina.
 Qui flagitiosissimi stupri
 vel in mediis epulis dabunt
 iniuriam ac dedecus Absalo-
 nis, id est retributionis patre strictis
 vlciscente. Ergo animosi iuue-
 nis, si præ concionandi desiderio ta-
 lentis, si amoris magnitudo & men-
 tem afficit, & corpus affligit, ac lan-

E e s guore

2. Regum
cap. 13.

re debilitat, cum rege loquimini
 isto amore, istaque ægritudine
 fitemini, qui pro sua tum pruden-
 tum humanitate, lenitateque
 ueniet, pater enim est, multaque
 filiis concedit indulgenter. Etenim
 qui vocatur à Deo tanquam Aam
 ei mater Ecclesia concionem
 quam filiam in matrimonium
 le collocat, neque alius in suggestione
 debet ascendere, nisi qui ad tantum
 tamque excellens munus diuinitus
 vocari videatur. Qui autem
 ipsi amant, ut riualem in am-
 non habeant, quique concionem
 sibi magis, quam aliis placere
 hos aut non vocari, aut certe
 eligi, credibile mihi fit. Nam
 vitam Angelorum imitantur in
 ris, qui se à societate & contagio
 corporis quam longissime remouent
 qui à sensibus mentem abducunt
 qui quod dicendum est saepe, cum
 ge loquuntur assidue, & se totos
 oratione ponunt, nilque aggrediuntur
 quin dicendi, agendique ab immo-
 1099

quominus primordia capiant, resque om-
udine sanctè & religiosè auspicentur,
prudentium nihil est concione & oratione
teque potentius. Eò enim fortiores, fructu-
multos, admirabilioresque sunt, quò
erant à concionandi studio & vo-
m Animate longius. Hæc enim in sug-
onem tum ascendendi nostratum vel a-
nium ritas, vel libido quid sibi velit igno-
suggerit. Cuius enim stultitiæ est vel nescire
ad tantum quid doceas, vel ignorare quod susci-
s diuinitas? cuius autem nequitia non face-
utem & præstare quod & ipse scias, &
in amantibus faciendum, exequendumque
oncionem præscribas? Neutrum (inquiunt) requi-
acere potest à nobis, nam & bene dicimus,
certè eam vitam viuimus, quam nemo
. Nam non laudat. Equidem vobis vestra
ntur in adantibus possem non credere,
ontagico credo tamen, & se ita rem habere non
e remouebigo, sed nisi cum ista sapientia,
abducere sequentia, & vitæ sanctitate, quam
pe, caritate, obedientia coniungitur, con-
se totum vestra vacillat, nec à procellis, &
grediamur volapfionibus satis est libera. His e-
o immo tum gradibus in illum locum ascendi-
tur,

Ioh. e. 10.

tur, qui ubi absunt, ostio non intrant, sed orator, sed fur est, atque adeo turpissimus, qui in ouium castris insidioso conetur aditu penetrare. Quid enim esse potest amentius, ut se quisquam non dico audaciter proiectum, ac temerarium, sed insensibilem, exorabilemque præbeat, tanta suscipienda, tractanda, gerenda. Quod enim fretum tantas habet commutationes, & fluctus? Quem Euripum huic Euripo compares? quæ Euripus tam vorax? quod mare tam impulosum, infestum, & fallax? Accusari hæc concionandi auditas eorum turpius debet, quod diuini imperii peruulgandi felicitas in parendo præcipua est, & eorum, qui iubere possunt imperiis amplectendis. Est enim concionator diuini regis legatus quidam, quem cælestis illa maiestas cum mandatis mittit ad homines, quibus mandatis mortalium salus agitatur æterna. Ergo antiqui, quos nos imperatores dicimus, oratores nominantur, quod si se ipse legaret orator

gumque ad reges, ciuitatum ad ciui-
 res mandata perferret iniussus, non
 agas sit ille, ac nuncius, sed planus
 probissimus, nebuloque impuden-
 timus, cui gratiam referre necesse
 aurori, insaniaque debitam. Ita-
 que de illis, qui se se in hoc sacrum,
 celeste munus, ac ministerium in-
 dunt, atque inferunt, veritas dixit:
mittam Prophetas, & ipsi currebāt.
 Quod hominum genus pestilentes
 uores inuexit. Hac malorum ori-
 gine & semen est omnium. Qui enim
 expectat, dum vocetur, eligatur,
 probetur, hic auditores decipit, fal-
 sū inducit. Quid inquit, ad has
 ineptias? quorsum ista Christia-
 nis, atque Catholicis? Episcoporum
 consilio concionamur, omniaque
 Ecclesie auctoritate conficimus,
 que nos sine lege & causa commo-
 uimus. Laudo pietatem, obedi-
 entiam, & fidem. Permagni tamen
 esse arbitror, tibi ne præsul obtē-
 ret, an quæ tibi non modò poscen-
 det, sed ne cogitanti quidem mandat,
 antistes,

Ieremia
 23.

antistes, exequare. Sæpe enim
 scopi, rectores, ac præfecti quibus
 sunt, paternè indulgent. Et illor
 à quibus rogatur, ingenio, & mor
 multa concedunt, quæ non dare
 petitores eos esse intelligerent
 neutram in partem propendere
 sed quia timent, ne si nihil imp
 rint, tristissimi iaceant, negare no
 dent. Certè quidem diuini
 buccinator egregius idem illud
 re de se solet, quod sensit Ierem
 qui cum à Deo Opt. Max. ad er
 dos rudes & ignaros populos
 tur, suam inscientiam exposuit,
 tiam excusauit, utque onus ill
 fugeret, pueriliter balbutiuit,
 quod esse magis clarum, & ill
 test humilitatis exemplum, qu
 in liberatore & seruatore nost
 Christo conspicimus? quem
 priusquam concionibus, & p
 ptis mūdum illuminaret, toto
 ta annos tacuisse? Quamobrè
 testor, & obsecro ne vestra
 vobis video esse charissimam

f. Cap.

enim hanc labem ex ista loquendi apud mul-
tibus auiditate contractam aspergatis?
Et illorum non modò patefacta & cognita,
& moribus etiam fròte occultata concionem
n daremuis eruditam, luminosam, & gra-
rent, tum obscurabit. Vos vt sponte con-
enderet nonemini? vt sacri loci auctoritatem
impetuntingere, & in illud sanctissimum
gare non audeatis intrare? Sola, sola est,
iuiuiquam, obediendi necessitas orta ex
illud caritate, quæ itineris istius tenebri-
t Ieremias, obscuri, difficilis præbere se vobis
ad eruditionem debeat, quod nisi videtis, ni-
ulos legere sapere didicistis? Mitto diuina,
osuit, quæq; naturam superant, res enim est
aus illud conspicua, quam volumus, ratione-
tiuit. ne magistra condiscitur. Quis enim
z illustre non videt incallidos, vel excordes po-
n, quæ non esse illos, quos muneris huius dif-
nostro multas ipsa non terreat? illud enim
nem con- cōtrouersiam non cadit, quo quid-
, & præstantius, eò laboriosius, ac
totos difficilium esse, concionandi artem
obré vobis nemo est quin ceteris anteponat, igi-
z laudat vt prima, ita maximè ardua, vt
mam, qui in ea excellere cupiat, ei sint mul-
ta præ-

ta præstanda. Non enim ex illorum iudicium
 rum genere concio est, in quibus sicutrix o
 mediocrem operam ponim⁹, que perfect
 lumus consequemur. Labores inortus
 dibiles, perennes vigilias, nimias oris au
 tentiones, memoriam & eã infinita virtute
 intelligentiam, sapientiam, vocat⁹ ores
 latera, vires, eloquentiam, venio di
 tem, raram virtutem, quod cona profect
 put est, fortunam denique felicium rum
 que desiderat. Vt enim auditor et. N
 placeas, his præsertim moribus, ores e
 temporibus in omnes te ipse passum,
 veritas, ac veres necesse est. Hic uberi
 pem rerum, ille te dicit esse verba. V
 alius vtraque manu tollit in celum est, à
 alius deprimat, ac detrudat in inferum nan
 Multos, qui sibi in hac arte summe volu
 omnia promiserant, graui temeritate
 tis infamia refellit euentus. Con est, b
 alij ad concionandum timide agere
 si prosperum cursum tenuerunt, qu
 rum plerique labuntur exemplo. N
 enim qui bene concionari videtur vo
 tur, bene omnes concionantur, c
 Nec auditorum numero, sed bono an
 te

judicanda concio est, virtutis effe-
ribus si oratio sola laudanda est, siquidē
m^o, quae perfecta concio perfecta quaedam est
ores in virtus. Vnde enim nisi à virtute ora-
mias auditorum virtus existat? Atqui
infirmitatem pauci expetunt, colunt pau-
n, vobis. Quod enim multi habeant,
a, venio dignitas esse non potest. Ex quo
d cōmā profectō intelligimus, quid conciona-
e felicitatem turba ista velit, sequatur, spe-
auditorum. Non enim tam veri conciona-
ribus, vobis esse volunt, quod quā sit ar-
ipse passim, eos profectō non fugit, quā
t. Hic videri, quod arbitrantur esse parabi-
te verborum. Vera enim virtus, qua difficulta-
in cōmā est, à sui possessione plurimos arcet,
t in infirmitatem; labor & est, & apparet, in-
te summa voluntatē & studium libenter ab-
i temerariis. Bene cōcionari, bene viue-
s. Cōmā est, beneq; dicere, quā illud diffi-
idē agere sit, sua cuiusque conscientia testis
erunt, quā hoc non facile inanis mul-
emplo. Vobis experientia docuit. Non enim
nari vobis, aut loquacitas, aut scripto-
cionariis, qui ita multi iam sunt, vt ex co-
sed bona nata sit vilitas, lectio satis est, vt suas

concionator præclarè partes abloget e
 se videatur. Nam vt demus, quod
 ri faciliè non potest, doctrine, que par
 lò sit occultior, notas aliquas velt
 concionibus apparere, in quibus
 genij lumen eluceat, prudenti
 & iudicij signa cernantur, affer
 dici quàm plurima: tamen per
 fio desideratur, & si hæc adest, or
 nis quasi testis vita requiritur.
 enim vos quæstus inuitat, aut
 ambitio, aut fames quædam inau
 inexplebilisq; dicendi consistere
 git in pulpitis. Si quid hoc sit,
 videtis, at profectò quantum &
 graue sit ex pondere ipso cogn
 Aut enim pauci vos audiunt, &
 litudine mœret & languet animus
 plurimi concurrunt, & ob frequ
 tiam, & plausum inflata mens
 Audiendi quotidie vituperatores
 deuoranda tædia, & aliena inu
 da felicitas. Sibi sæpè displicebit
 tor, quamuis Narcissus, & amato
 feretque arbores, quarum asp
 baccam ipse nunquam. Iam illa

res abloget esse molesta, vt auditor populus
 us, quod partim admurmuret, partim dormi-
 ae, que partim oscitetur. ? Quid si concia-
 as vestrator titubat, hæret, balbutit, subitò
 a quibus nuncionem obliuiscitur, de que suo
 uidentur deiecta temere iactatur oratio ?
 , afferat quid si sui est obseruator insanus, ita-
 en perne insulsus, vt ne mater quidem eum
 lest, orationem poterit possit audire, quam natura
 itur. Inuentissimam finxit & amantissi-
 , aut tamen filiorum. ? Illa quem non fran-
 m inaurant, atque debilitent, vt oratorem
 nsistere amutescere cogat Episcopus, vt exi-
 ocit, utmetur plura dixisse, quam dix-
 um & quæ, vt loquenti absurdum aliquid ex-
 cognoscatur, quod sit necesse reuocare, vt in
 nt, & emuncionatoris vitam & genus inqui-
 animatur, vt suspectus in religione sit, vt
 ob frequen præuata sententiæ det pœnas, vt vi-
 a mens doctrinæque nota inuratur infa-
 atores. Hæc cogitatio, vel visio potiùs,
 na inuenerimus enim huiusmodi spectacu-
 licebit multa quotidie) dicendi auiditatē,
 amaror libidinē refrenabit, eamq; lætitiā
 um asprimet, qua gestiunt nō qui bene di-
 am illa quæ, sed qui bene dicere se arbitratur.

*Diuus Ba-
 silius falso
 accusatus,
 quod tres
 Deos dice-
 ret, obtre-
 ctatoribus
 respondere
 coactus est,
 cuius illa
 sunt verba
 præclara,
 eorum, qua
 dicuntur
 explorato-
 res plurimi
 sunt, disci-
 puli serò
 pauci: do-
 ctina ver-
 bi non re-
 quiritur ad
 edificatio-
 nē presen-
 tium, sed
 ad calum-
 niam insi-
 dantium,
 Epist. <.*

Credamus igitur aliquid esse in illis
 genij, qui quatenus progredi in
 concionando possint, minimè videt
 se tam stultè, ac perditè amant,
 auditorum quidem penuria, & pau-
 rate (apparèt enim rari nantes in
 gurgite vasto) ab errore deducatur. Nam
 si tanti essent, quanti sibi videntur,
 eos studiosè populus audiret, vel
 patriciis, id est, sapientibus aliquos
 haberent amatores, quorum iudicio
 auctoritate niterentur. Nunc ita
 à turba inopes, vt Antigenida con-
 latore opus esse videatur, qui can-
 tem discipulum, ad populum que-
 gescentem illis verbis confirmat
 & vt pergeret, hortabatur: Mihi can-
 & musis. Cùm tamen concionari
 populo etiam canere debeat, cuius
 à Cicerone copiosè disseritur, in
 tore vel contemnendo, vel appro-
 do non est iudicium aspernandum
 Popularis est enim illa facultas, ne
 sapientium trutina modò, sed
 etiam statera ponderatur. Et quid
 ita esse comparatum videmus,

*De claris
 oratorib.*

se in illis
 edi in
 ridet, qu
 nant, v
 ia, & pa
 ntes in
 eatur. N
 idetur
 ret, ve
 aliq
 iudic
 uncita
 uida co
 qui can
 umque
 nfirmat
 Mihi
 oncion
 at, cui
 tur, in
 appro
 rnam
 ultas, ne
 , sed
 Et quid
 nus, ve
 qu

que stultior sit, eò libentiùs & se-
 riùs concionetur.. Ad quæ enim
 piens pedetentim accedit, dubitan-
 ac timidè, in his suscipiendis piger
 ardus esse non solet is, cuius inge-
 obrusior est acies. Hinc Lucij Cras-
 apud Ciceronem eorum reprehen-
 qui ad dicendum aggressi non hæ-
 rant, non circumspectant, non illa
 multa, quæ dicentibus esse solent
 uersa, reuerentur.. Itaq; oratorum
 cora, Antonius, idemq; ille Crassus,
 dicendi magister Tullius in ipso
 tionum suarum aditu metuebant,
 totis artibus trepidabant. Nemo
 orator principio non timet,
 difficultate cōmotus exalbescit.
 quantum Ciceronem Ciceronis no-
 i fratrem ne se populo dicturus
 tenderet, timor impediuit, de se ve-
 eloquentiæ pater Isocrates scripsit
 genuo quodam pudore à dicendo
 fugisse. Quidam egregiè concio-
 antur, & tamen ita exanimantur in-
 rdum, vt excogitata pauor excutiat.
 am quod clarissimis, exercitatissi-
 misq;

r. De Orat.

Cicero in
 proemio 2.
 lib. de Orat.

In Pana-
 thenaisco.

misq; oratoribus euenisse sciunt, idcirco
 sibi tum forte accidat, qui sunt paucissimi
 dentes extimescunt. Contigit autem ut
 ut titubarent, proposito aberrarent, ut
 alia stultius, alia loquerentur iniquius dixi
 Quamobrem non modò in concionibus dico
 rati, sed etiam tardi, stupidi, hebetes, &
 est concionum amare procellas, ut ex
 (nisi vocetur à Deo tanquam Aaron non
 fortunæ telis obiicere, ex vulgi consuetu
 cio pendere, cum mœrore, si audierint
 à paucis, si à plurimis cum leuitate qua r
 gnare. Solitudo graue onus est, media
 uius frequentia & cōcursus. Nam prima
 quem corona non deserit, restantibus) n
 la cum suis, quibus placere non poterit
 rit, si difficilis est, si morosus, si sum qu
 dicij tenax, si iracundus, si vulgare or
 epulas, in medio sitas, facile sicut hauriat
 diat. Quidam enim, quæ aliis de honore
 etus tenuitate præcipiunt, sibi illa non tar
 tradunt. Quin etiam horribilis illis diffi
 diei metus impendet, quo ante Cæsion
 sti tribunal concionator stabit rati. N
 nem vitæ redditurus. Gloriosus corpor
 tor, curiosus, iniuriosus, meticulosus, se di
 letur

Ad Heb. 5.

Ad Heb. 5.

ciunt, idcirco non poterit, qualisque in vita
 ni sunt, qualisque fuerit, talis apparebit. Redeo
 igitur ad stultorum audaciam, de qua à me
 aberrat. Hic coeptus est sermo. Timebat,
 ut iniquum diximus, commouebaturque ini-
 inconfido dicendi Tullius oratorum, & inge-
 ni, hebetudo, & diligentia, sine cōtrouersia, si-
 cellas, inq; exceptione primus & princeps,
 am Aarod non contremiscebat Curio rudis-
 vulgi hominum atque ineptissimus Romano-
 e, si auctoritas. Quo, ut idem scribit Tullius,
 leuitate, quae nos iisdē pene verbis, nisi quòd
 nus est, caecidia incidimus, ne nimis serò ad ex-
 s. Nam quia, quòd animus properat, venia-
 restantibus) nemo ex iis, qui in aliquo nu-
 e non potero fuerunt, imperitior extitit, nul-
 us, si siuam quippe attigit poētam, nullum
 si vulgare oratorem, nullam neque anti-
 esque honoratis, neque publici, priuatiq; iuris
 aliis de reuocantiam habuit. Fuit in inuenien-
 bi illa tardus, in ordinando, ac disponen-
 ibilis dissipatus. Actio ita deformis, ut
 ante Chelones, & cachinnos commoue-
 tabit ratiō. Nam in vtramque partem toto
 orio sus corpore vacillabat, ut ex eo quidā que-
 neticalle dicatur, quis loqueretur è lintre.

*De claris
 Oratorib.*

Scitum etiam illud est Sicinij, qui cum ha-
 tribunus plebis hunc eundem Curionem
 nem, qui tum cōsul erat, & Octavianum
 Curionis in consulatu collegam prole-
 duxisset, Curioque sedente Octavianus
 multa dixisset, essetque Octavianus
 ciis, & vittis obligatus, multisque flag-
 guentis propter artuum dolorem car-
 libutus, ubi curio peroravit, nunquam
 inquit, Octavi collegæ tuo gratias
 pro meritis reddes, nisi enim le-
 more huc illucque vertisset, hodie fer-
 istic muscæ odore medicamentorum in-
 allectæ comedissent. Memoria
 fuit nulla, ut aliquoties tria cum
 posuisset, aut quartū adderet, aut
 tium quæreret. Qui in iudicio
 uato vel maximo, cum ego pro
 nia Cottæ peroravisset, ille con-
 me pro Servio Nævio diceret, sub-
 totam causam oblitus est, idque
 ficiis & cantionibus Titinæ
 esse dicebat. Magna hæc immen-
 ris ingenij signa, sed nihil turpius
 quàm quod etiã in scriptis obli-
 batur, quid paulo ante posuisset.

ij, qui in hac parte animi, quæ custos est ce-
 rem Curiorum ingenij partium tam debilis
 Octavianus, ut ne in scripto quidem memi-
 legam p...er, huic minimè mirū est ex tem-
 te Octavianus dicenti solitam effluere men-
 Octavianus. Itaque cum ei nec officium deesset,
 itisque flagraret studio dicendi, per pauca ad
 olorem causa deferebantur. Hæc Tullius.
 it, nunc Octavianus extrema illa, & flagraret studio di-
 no grati cum mediis, primisque coniu-
 nim se...e, nostramque reperietis veram
 t, hoc...e sententiam, qui concionandi si-
 mentorum in ineptissimis ferè dicimus inue-
 emoria. Siquidè Curio tam rudis, tam in-
 a cum...uditus, tam obliuiosus, tam inuenu-
 ret, aut...us orator non se solitudini manda-
 udicio...at, non domi continebat, sed nullo
 o pro...um timore & pudore prodibat, in
 ille con...rum veniebat, litium se defensorem
 ret, sub...uocari cupiebat, & quod dicen-
 que ven...a tertio est, flagrabat studio dicendi,
 ia fact...eatrixque reclamantibus personam
 imment...gere perseuerabat. Curiones mul-
 il turpi...os habet hæc ætas, qui indocti, illite-
 obliuisc...ati, illepidi se à diuo Paulo secundos,
 uisset. Jam diuo Chrysofomo, qui Pauli effigies

Ff 5 quæ-

quædam & imago fuit, pares esse mundis
 naturæ. Nam oppidulorum eorumque
 det, vbi rusticanis fortasse prodellatur
 celebritatemque urbium, & quæque
 theatra maiora concupiscunt, vbi
 rum rideri magis possit inscitia. *hæc
 quando ad hominem, id est, ad præce
 dum animal, sagax, rationis partem, res
 sanandum & curandum hæc non; er
 omnis medicina confertur, horum ole
 obsecrareque non desinam, vbi scidid
 nùs cætera, at sui notitiam, quod nulla i
 ximum, summumque est, concionabo,
 tores habere conentur: ingenitates
 tenuitatem tum ex seipsis, tum
 optimorum contentione perdicatum
 Nec enim poterunt de se non sentiam na
 demissiùs, si eos oratores recordant, vt
 minisci que volent, qui non vnam
 uitatem, sed regna amplissima con
 mouerunt. Nunquam enim, vt
 sapienterque Hieronymus, *exempto
 à malis sumitur, ne in seculi quidem*
 Non hîc Apostolos commemorabo, *us &
 qui à mundo tenebris vndique
 cum fuso errorum caliginem ad
 rur**

*Epist. ad
 Julianum.*

uoso

res esse in concionibus dispulerunt, non
 rum eos martyres testificabor, qui Ecclesiam
 prodeffici in cunis vagientem sanguine
 , & quaquam lacte nutrierunt, aditumq;
 unt, vultu vel suis corporibus obstru-
 cicia. Sunt: non clarissimos illos docto-
 st, ad præs recensebo, qui & linguam procu-
 nis parantes, & pectus cœlesti sapientia, ra-
 hæc nobis; eruditione complentes Ecclesia
 ur, homolescentiam florentem, ac viridem
 n, ut si addiderunt, non Chrysostomum (ut
 , quod illa immensitate discedam) testem
 , concionabo, cuius eloquentiam vel præpo-
 ingenientes tyranni metuebant, cuique co-
 s, rum nomen aurea vox dedit: non sanctis-
 perditum illum, & disertissimum Leo-
 non feram nominabo, qui Attilæ orbis ter-
 recordari, ut in Pannoniam rediret, Italiaeq;
 n vnam carceret, persuasit, cum Veronam vs-
 ssima cœle spirans minarum & cædis descen-
 m, ut ferret: non Zachariam adducam, qui
 s, exemplum Rachisium Gallie Cifalpinæ regem
 usidem profectus, à quo Perugia magnis vi-
 nemoribus & copiis obsidebatur, tam lu-
 adique cœlestam orationem habuit, itaque
 em ad humanæ vitæ miseriis, inferorum
 rati

inchoat
...
...

Baptista
Fulgosus
lib. 8. c. 9.

suppli-

suppliciiis, cœlestique vita summis
 & Pontifex & orator, disputa
 oratione finita, non modò urbem
 fidione rex soluerit, verum etiam
 licito regno Monachū induerit, quæ
 tamq̃; vitam, & ab omni negotio
 procuratione liberam Romæ tran
 xerit, quò eum credo Romani
 lis Zachariæ vel concio, vel charum
 inuitarat: non minutulis his con
 natoribus, qui se tamen maximos
 existimant, Vincentium Ferrat
 sem sancti Dominici sectatorem
 in Christo filium exprobrabo, qui
 dæorum & Sarracenorum innum
 bilem multitudinem sub Christi
 lo collocauit, Christianorum
 flagitiosè, turpiterq̃; viuentium
 draginta millia in eam volun
 adduxit, vt publica scelera
 pœnis expiarent, eorum autem
 se domesticis viciis inquinassent,
 que eodem hortante Vincentio
 ta peccata secretis itidem piaculis
 pliciiisq̃; punirent, sexaginta millia
 numerus fuit. Vetera hæc relinq̃;

*Iustinia
 nus in vita
 S. Vincentij*

summasque patior, nostræ memorię con-
spiciamur in actoribus ero contentus: quo-
modo urbem multi ita magni sunt, ut non mul-
tum etiam cedatur antiquis. Quod enim
veritatem hac arte summum est, quidam sunt
in negotiis nostris æqualibus assequuti, ferreas
omnes trahentes oratione frangerent, teter-
mani per se flagitia relegarent, essetque eo-
rum vel charum sermo malleus conterens petras.
his contra auditam frequentiam, lachrymasque,
maximosque clamoresque prætereo non
in Ferrarum miliarum solùm, quæ moueri
atorem solent, sed virorum etiam, qui
abo, quibus natura duriores. Quid ego mi-
nimum innumerosam hominum mutationem, fa-
christi veritatemque recenseam, qui cum
orum auctoritatissimè, turpissimèque vixissent,
entium nomen ad Apostolici concionatoris
voluntatem ita mores & vitã correxerunt,
era publicè non se tantum in vicia profuderint,
autem, que proiecerint, quantum post sa-
uissent, quæ auditas, animaduersasque con-
entioles in virtute dilatarunt. Dicen-
diaculis, vel felicitas, vel autoritas tan-
ta militum est, ut his loquentibus principes
ec reseruant, literati obstupescant, opti-
mates

*Hac magnus ille Martinus Aspi-
cuetus Narrus in
suis scriptis
reliquit, mi-
hiq; hanc
historiam
in publica
concione
narranti
vehementer
applausit,
scripsit
q; esse dixit
nam Thomam
cum de fa-
cie nosse,
et usq; audi-
endi perstu-
diosum fu-
isse. Num
locupletio-
rem queri-
mus autho-
rem?*

mates auscultent, pueri taceant, sapienter
admirentur, optimi triumphent, opera
sibi contremiscant. Quanta
Thomas Illyricus diui Francisci Me-
chus eloquentia existimandus esse velle
aliquando horas octo, octo, inquam, tan-
non modò per auditores, quibus
bentissimis loquebatur, sed etiam pra-
valetudinem viresque corporis
cionari licuit? Nam cum in aleam
vsum, eorumque foliorum, quibus
dere homines, ludi que solent, ac celesti-
mè esset inuectus, & à profusione
morum animique extrema per-
auditores suos auertere conarentur
pro causæ magnitudine dicendi
pliauit spacia, neque Thomam
defatigationisque poenituit, fructum
enim operis, laborisque confitit
laque; non magis longa, quam & vana,
mente & salubri oratione perfectum
est, vt chartarum pestilentissimas
artifices, qui illa erant in ciuitate
multi, sese à turpissima, perniciosissima
maque; arte remouerent: eosque
senatus Thomæ hortatu alendos

ceant, *scilicet*, ne fame, quam male suadam
phens, *scilicet*, nominat, rursus ad ingenium,
quanta *scilicet*, ingeniumque artificium redire coge-
cifici *scilicet*, Prorsus diuina mihi videtur
ndus esse vis, quæ tam diu dicere potue-
o, inquit, tantumque dicendo profecerit.
s, quibus *scilicet*, de illis, qui in India versantur,
ed etiam *scilicet*, prætermitto, qui Germaniæ, Pan-
rporis *scilicet*, Sarmatiæ, Morauia, Galliaque;
i in alemanas magna ex parte refecerunt,
n, quibus *scilicet*, maximaque hæreticorum millia ad-
lent, *scilicet*, ecclesiæ Romanæ pietatem & fidem
fusione *scilicet*, excocauerunt. Hæc non eò disputo,
na per *scilicet*, mod vos velim reddere tardiores,
conare *scilicet*, animareque terroribus, sed vt vo-
licendi *scilicet*, in ista fame, vel siti potius tempe-
nam *scilicet*, moris. Non enim ægritudines alio-
uit, *scilicet*, fructum sanare poterit concionator insa-
onstitit *scilicet*. Nam licet maximi oratores ef-
am & *scilicet*, tamen minutulos vos, & rostris
e perfect *scilicet*, dignos arbitraremur, tamdiu dum
atissim *scilicet*, dicendum potius, quàm ad agen-
ciuitate *scilicet*, vestra voluntas propenderet.
ernicio *scilicet*, tum antiqui illi, quos celebramus,
osque *scilicet*, magistri ad audiendum, id est, obedi-
alendos *scilicet*, tum, tardi que; ad loquendum ex diui
Iacobi

Æncid. 6.

Cap. 1.

Iacobi praecepto fuerint. Vbi spectant,
 detracta hostibus, & in aedium
 bulis collocata ad memoriam
 nis sempiternam? vbi gemitus
 lachrymæ? vbi rerum noua fac
 bis dicentibus? vbi morum,
 numque correctio? quam foed
 sustulistis? quem hominem
 auersum ad virtutis iter reuoc
 quis in arcano non ridet? quis
 sus non erumpit stomachum?
 vel præteriens, atque vno aspectu
 vestris concionibus òn iudicauit
 enim vt auem cantu, sic auditor
 spensos oratione tenere consue
 Vt non solùm magistris, sed etiam
 cendi discipulis de vestra arte, ve
 que ingenio conicere facile sit.
 enim ex neruorum sono in fideli
 etiam si musicæ ignari simus,
 illi scienter pulsantur, intelligunt,
 sic ex eo motu, quo nos concion
 afficit, qualis & quantus ille sit
 dicat, agnoscimus. Ergò si ne illi
 dem, qui vos procrearunt, quam
 ludè dicatis, & frigidè tacere possunt

. Vbi est, ut vestram paruitatem agno-
 edium res vel confessionibus audiendis
 riam nram geram detis, vel vos ad agrestes ho-
 emitus omnes erudiendos conferatis, qui at-
 ua facie natum, & sterile dicendi genus mi-
 rum, cum tadio deuorabunt. Illi vo-
 i foedim exemplo, documentoq; sint, qui
 nem a tim imbecillitatis propriae, cum
 reuocati gnioratores essent, opinione de-
 ? quis tati, ac debilitati, partim muneris
 hum. citate permoti, partim hominum
 o aspeccatissimis fastidiis offensi, partim
 dicantur concionatorum copia satiati, partim
 audito concionatorum pertinacia tremefacti con-
 confusio scunt. In illos respicite, qui nisi
 ed etiam eorum praefectorum imperio & au-
 arte, veritate verba ad populum facere
 cile sit gerentur, vitam ipsi suam multo ali-
 in fidelit instituisent, seque domi mutos &
 mus, quos tenuissent: & quia non sua
 telligente, id est, inuitatu suo, sed recto-
 concionantur impulsu, fructum
 sille sit plissimum consequuntur. Hanc
 si ne illi erudiendi populi prouinciam,
 t, quam capere nemo debet sponte: sed le-
 ere potestatae potestatis imperio cogente, &

*Conciona-
 torum, qui
 Srbibus
 relictis op-
 pidula
 quarent,
 quiq; au-
 ditorum
 paucitate
 delectaren-
 tur, noster
 Franciscus
 Aras ex-
 empla col-
 legit in eo
 libro, qui
 est de spiri-
 tuali pro-
 fectu, parte
 2. tract. 6.
 cap. 9.*

Gg prope

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

prope vim afferente. Etsi enim ante gloriam
 ente Episcopo dicas, tamen si verum c
 nueret, laborasti, tibiq; & per illum
 & per omnes desinere licet, tua spe
 te dicis, tuarq; obsequeris voluntaria v

*Ad Roma-
 nos cap. 10.*

Quomodo enim prædicabunt, inuenerat

Apostolus, nisi mittantur? Sed
 finiamus, in quibus est difficile

fulam inuenire, caueamusq; ne de

aliis prodesse cupimus, malè de

ipsis mereamur.. Siquidem m

*In Cantica
 Cantico.
 serm. 64.*

Monachos diuo Bernardo teste

cionandi libido perdidit, & à reli

sa vitæ cursu deductos in miseriam in

compulit sempiternam. Vos autem

etiam atque etiam obtestor, &

secro, vt meam admonitionem

bonam partem accipiatis, exiit

tisq; me de vestra & salute

laborare. Nam qui sui laudator

est, & amator insanus, siue id

iureque facit, quod concionis

ta sint vitia, siue animi morosa

quadam etiam præclara improba

tis id euenit: solumque in concion

do obedientiam spectat, ac sequi

enim magis gloriarius orator esse non potest, et si
en si ve anim concio auditur à paucis, animi
per illum virtus laudatur à plurimis.
c, tua valete, & has meas ineptias vel sapi-
s voluntaria vestra corrigite, vel patientia
unt, immoderate.

Hortatur quendam ut concionetur.

EI P S V M quærebam bone
Pater, & quasi diuturnam si-
tim explere cupiens in tuum
o teste conspectum venire cupiebam. Tu,
& à rebus, inquam, concionare, qui ad silen-
miseram inclinas, quiq; ne in suggestum,
Vos ascenderes, eò vsque quoad licuit,
or, & reculasti. Quid dubitas? quid cuncta-
tionem? est quatenus deceat repugnare.
, existimam unquam ita te in hoc genere dimit-
te & frangam vlla vti ratione, vt solitudo, quam
dator cogitas, bonum tibi esse videatur, cu-
id mentis est si magna iucunditas experto est,
ionis appamen exigua esse reperitur utilitas, in
norositate præsertim, qui aliorum se adiuto-
improbam ex instituta vitæ ratione profite-
concionatur. Hac enim cõpensatione oportet
ac sequitur sapientem, vt solitudinis volupta-

Gg 2 tem

tem fugiat, si ea maiorem dolorem
 feitura sit ex hominum societate
 ferta, & celebritatis laborem suscipi
 maiorem efficientem salubritatem
 Quare illis obtempera, qui te ab
 secessu conantur abducere. Medici
 virtus locum tenet, abnuere si per
 in superbię vitium incidet, quod ma
 to tetrius, quàm illud est, quod fugi
 cupiebas. Concionari velle, diuini
 verbi prædicandi extorquere licen
 tiam leuiculi est, arrogantis, elati
 miumque sua demirantis: ad dicit
 dum nolle vnquam surgere, neque
 habere fidem, quorum sint sana con
 filia, hominis est ad suam voluntatem
 omnia reuocantis. Cui enim dicitur
 apud alios hoc onus imponitur, si
 animum illi, qui iubet, aperuit, si
 cendi causas exposuit, si se totum
 refecit, nec vlla sua accipitur excu
 tio, quasi vocante Deo concionetur
 audaciter, contraque vim, grauitatem
 operis, munerisque contendat, vt
 quam Poëta bonus, nõ vnum ad
 sed comœdiam totam absoluat, ad

auditeque perueniat. Ei, qui ita affectus sit, nesi à corona quidem relinatur, vt quondam accidit Curioni, merendus est locus, vnus enim animæ salutem suis debet vel timoribus angoribus anteferre. Mihi quidem Antimachi Poëta cùm patientia, tum prudentia videtur fuisse mirabilis: qui cum auditoribus multis conuocatis, que conjunctis suum quoddam poema legeret, omnesque recitantem sicut suos præter vnum Platonem, cum vnà cum cæteris auditum videret, vel offensi, vel satiati reliquist, legam, inquit, nihilominus: nam ratio mihi instar est omnium: similis enim qui Christi fidelis minister est, & vnus obediens vnum hominem è mortis æternæ faucibus ereptum amissimi regni loco habet, neque durare debet, quin qui concionari iudicatur, vnum sit aliquem ad Christum referens. Erit igitur animula tibi vna, quæ tanquam platanus illa Platonica, cuius vmbra sequutus est Socrates, tuarum concionum aquila.

Gg 3 cre-

Cicero de
claris Ora-
tor.Cicero de
Oratore.

Quæ
vna cum
cæteris
auditum
videret,
vel offe-
nsi, vel
satiati
reliquis-
t, legam,
inquit,
nihilomi-
nus: nam
ratio mihi
instar est
omnium:
similis
enim qui
Christi
fidelis
minister
est, &
vnus
obediens
vnum
hominem
è
mortis
æternæ
faucibus
ereptum
amissi-
mi regni
loco
habet,
neque
durare
debet,
quin
qui
concio-
nari iu-
dicatur,
vnum
sit ali-
quem
ad
Christum
referens.

crescat, quæ etiam patulis aliquæ fid
do diffusa ramis opacare te possit. *Oratorib.*
Est quidem Poëtæ & Oratoris *Oratorib.*
dissimilis. Carmen enim, ut bene *Oratorib.*
lius, paucorum est approbatione *Oratorib.*
tentum, oratio verò, quæ populari *Oratorib.*
est vulgi, multitudinisque defecit. *Oratorib.*
nem ut calamitatem, & cladem *Oratorib.*
horrescit. Ex quo efficitur, ut *Oratorib.*
dem illum Platonem, qui Antima *Oratorib.*
fatis fuit, quamvis sapientissimus *Oratorib.*
Homerumq; Philosophorum, *Oratorib.*
netij verbis utar, auditorem *Oratorib.*
duntaxat Demosthenes haberet. *Oratorib.*
verbum quidem facere posset, *Oratorib.*
que obmutescere cogeret. *Oratorib.*
Sed Christianus orator abunde *Oratorib.*
cum diuo Paulo didicit, & pati *Oratorib.*
nuriam, quorum alterum *Oratorib.*
plebi est, alterum ipsi, qui dicit *Oratorib.*
primè fructuosum. Demosthenis *Oratorib.*
mosthenisq; similibus, id est, *Oratorib.*
lis, ambitiosis, inflatis auditor *Oratorib.*
fatis esse non potest. At Ignatio *Oratorib.*
stro, Ignatiique imitatoribus *Oratorib.*
vnus satis erat. Nam cum à *Oratorib.*

Petrus Ri-
badencira,
lib. 2. Sit. 6
P. Ignatii
cap. 5.

is aliquo fidei explicatione vt Ignatium,
 te possit mereret, frater eius natu maior au-
 toris auditorum paucitatem opposuisset, Ig-
 ntius qua erat modestia, vel vnum
 untaxat pusionem, quem erudisset,
 bi satis fore confirmauit, nilque
 el fratris voluntatem vel hominum
 aliorum iudicia veritus Christianæ
 r, vt si fidei rudimenta docere cœpit in
 Antima patria, ad quorum explanationem
 atissimus frater etiam ventitabat, & audito-
 rum, vnum ingens multitudo concurrebat.
 rem vnum Quæ explicandi Catechismi in Igna-
 abere, in familia summo DEI beneficio
 offer, et laus floret, & eam qui eiusdem sunt
 et solita stirpis, cupidissimè persequuntur:
 abunde sepeque euenit, vt vno tantum ac-
 & puerulo, velut vnico galli-
 na pullo frater exultet, ac glocire
 perseueret, fouere pennis, arcereque
 milium, & secum præclare agi pu-
 et, si ei vni, quem est nactus, se ducem
 præbere possit in cœlum. Neque
 Ignatio verò concionandi specimen ab aliis
 bus vel capi debet, quàm ab iis, qui quod ore
 à Christo pronunciant, vita & moribus persua-
 dent.

Gg 4 dent.

Quanto
 vnius ani-
 ma salus
 conciona-
 tori esse de-
 beat, miri-
 ficè Chry-
 sostomus
 ostendit in
 2. c. ad Gal.
 de perseue-
 rantia in
 concionando,

*hunc eun-
dem au-
reum do-
ctorem lege
homi. 3. in
1. epist. ad
Corinth.*

dent. Probitatis autem concionatorum testes sunt ipsi auditores eo locutione magis, quo pauciores. Quem tam benignissimus ille parens, & æquissimus pro meritis haud ita remunerat, excitat egentem à terra, è terraq; effert, atque erigit, & qui in tenebris iacuerant, in celebritate a luce constituit. Hæc enim est, cur multorum concio abducta principio florescat, & commendetur in vulgus. Multis primò detestis & irrisis, tamen animo non modò vt libenter audirentur, vt soli bene dicere existimantur, euenit, plurimi flentes & lacrimantes ferunt, quæ gaudentes, tantisq; percipiunt. Declarauit concionator ille, qui cum ad quendam urbem, quæ hæreticis inuabat, prædicandi & confitendi causa mitteretur, in templum ingressus, cuius adhuc parietes stabant tremata tamen metuentes, (illa enim demens & furiosa vastitas, quæ necris quidem ædificiis parcat, velut

*Ex anna-
libus So-
cietatis.*

cionat...
o locup...
nem tam...
, & i...
ud ita...
m à pu...
git, &...
celebra...
nim ca...
ab hom...
commo...
mò de...
o stan...
entur...
stimac...
& lach...
ntes, ex...
rauit h...
ad qua...
s inun...
di Chr...
m ingre...
abant...
lla eni...
uæ ne...
velut...
ma p...

plaga deerat, quæ omnino spiri-
tum exhauriret) de more in fugge-
ntem ascendit, quem auditores non ex
bitu solum, sed ex ipso etiam oris,
porisq; habitu Catholicum esse, &
istam, vt ipsi loquuntur, suspicati
mores excitant, lapides iaciunt, cõ-
ius onerant, loqui volentem inter-
bant. At ille quando inquit, fari
licet, nec me de vestra salute ver-
tacere finitis, horam hic mutus &
ans permanebo, quam eram ex ob-
entia in vobis adhortãdis, & com-
onefaciendis positurus. Itaque cum
vnius horæ spatium stetisset im-
obilis, neque plebs furere, & quæ
conicere desisset, nullum pror-
vulnus accepit: nullaq; ad homi-
propalam constitutum, nihil o-
no cauentem, nullo scuto, nulla
oris declinatione vtentem plaga
uenit. Post illius horæ decursum è
plo egressus à quibusdam piis, &
ne Catholicis admonitus, rogatus-
vt occulta via secederet, salutique
fuleret, quòd multi ex hæreticis?

Gg 5 necem

necem ipsi atque interitum machinata,
 rentur, negavit se facturum, cularum
 umque iter esse quaesitum. Erratic
 à recto itinere & via publica non
 flectens perq; medias bacchantis procel
 puli turbas irrumpens seruantibus,
 gelis eò est vnde venerat, reuocato e
 incolumis. Hæc autem sancti hylbigen
 nis perfectique constantia, vna ex
 ditumque ad perditam, & prope obuiam
 rata Elbingæ salutem (hoc enim ueclan
 erat nomen) patefecit. Rex enim tam e
 matia, cui ciuitas illa parebat, postea qu
 hæc rescivit, vt Elbinga resipiscere
 se uero iussit edicto, Romanæ Ecclesie
 se dederet, Episcopo illico obedire nar
 suo, cuius imperium impie & miner
 riè recusabat, ab eoque missos fortun
 cionatores lætis animis exciperet. Qui qu
 tederet, obseruaret. Fecit quod volati
 rabatur Elbinga, & se curari pater
 est, salutemque illam patientia tione
 & fidelissimo concionatori hunc uenit
 stro referre debet acceptam. Venit v
 quidem erat ad manus, turbamini
 mota, lapidationes facta & collo

in macheta, sed nemo hæreticorum tandiu
 rum, circulus collineauit, vt velex hac ab-
 rum. ratione intelligi facile possit, quan-
 tica non opere illi delirent, qui Septentrionis
 echans procellas illas excitarunt. Hic si cho-
 uantibus, si acclamationibus, si trium-
 t, reuocatio esset concionator exceptus, si
 sancti milibigenes coronati prodirent, si vul-
 ia, viam ex oppidis gratularentur, si Prussia
 prope deuiam cuncta procederet, tantam,
 c enim claritatem assequi potuisset, quan-
 ex enim ex ignominia reportauit? mini-
 bar, perne quidem, concionis enim plausus
 respicitur in quibus regionibus ac terminis defi-
 anæ. Et narratur, at oratoris constantia toto or-
 o obedie narratur. Liquet igitur ex his, ne-
 pie & minem illo melius concionari, qui in
 missis fortunæ varietate varius ipse non est,
 xcipere, cuique dissimilis, cumque omnibus
 t quod blatis humanis destitutus sit, tamen
 curari, æternæ illius sedis ac domus recorda-
 patientia tione conquiescit. Quid enim tam
 ori hanc, quam diuinarum rerum interpre-
 am. Verum vulgi se dare sermonibus, & in præ-
 turbat, in humanis spem rerum suarum,
 & re collocare? Quamobrem cui hoc acci-
 derit,

*Marcus
 Arethusius
 Episcopus
 acerrimè
 tortus A-
 rethusios
 ipsos, à qui-
 bus excar-
 nificaba-
 tur, ita vi-
 cit, in eam-
 que admira-
 tionem
 adduxit,
 Et mutata
 sententia
 diuinum
 hominem
 & crucia-
 re desce-
 rint, & ex
 illius ore
 veram pie-
 tatem, reli-
 gionemque
 didicerint.
 S. Grego-
 rius Na-
 zianzus.
 oratio. 1.*

*in Iuliano
Impe-
ratorem,
Theodo-
retus Ec-
cles. hist.
lib. 3. c. 6.*

*In vita S.
Eligij Epi-
scopi No-
momensis.*

*Pelagius
Episcopus
Ouerensis
in histor.
D. Iacobi
septem dū-
taxat enu-
merat à
S. Iacobo
conuersos
in Hispa-
nia. Vide
Ambros.
Moralium*

derit, vt vel paucos moueat, vel à pa-
cis audiatur, causam ille quidem a-
tentè, ac diligenter exploret, si vt
diatur, emendeturq; populus pro-
ribus se laborare comperiet, si Pa-
phetas doctrina redolet, si sapit. Au-
stolos, vt beati Audœni Rothom-
gensis Episcopi verbis vtar, si Euan-
listas exprimit, vt sanctus exprimit
Eligius, cuius eodem Audœno reb-
diuinæ conciones erant, si ratios
exempla, testimonia non tam en-
merat, quàm expendit, nihil est quod
desperet, debilitatusq; succumbat.
Huic D. Iacobi venire debet in me-
tem, quem perhibent in nostras his-
terras venisse, Hispanosq; quàm po-
ciffimos à simulacrorum tetermi-
cultu retractos ad veram religionem
traduxisse, sed qui Christi talem ac-
tum Apostolum viuentem repudi-
uerant, ac reiecerant, mortuum sanctum
& augustè coluerunt, credendiq; ta-
ditatem religionis constantia corre-
xerunt. Quæ enim gens est, quæ cum
nostra possit natione conferri? Sicut

quidem diui Iacobi & meritis & libro 9.
 crocinio, & in tanta hæreticorum, sua histo-
 riae, cap. 7.
 illuione ab erroribus perseuerat
 acta. Pestem enim à nostris finibus
 mus noster & pater & doctor Iaco-
 auerit, cuius est decorata Com-
 tella monumento, quò ex toto or-
 pietatis causa, nuncupatisq; votis
 fluunt peregrini. Qui igitur æquè
 in paucos atque in multos anima-
 itaq; affectus, vt neque auram po-
 larem concionando capter, neque
 missus se in societate concionatorum
 terat, magis est vt quotidie concio-
 tur, quàm vt recessum cogitet nec
 nec suis ciuibus salutarem. Ciues
 totius mundi incolas appellamus.
 dem enim vniuersum, qui hoc in-
 gno vel hac potius virtute est, vnam
 car ciuitatem, itaq; vbicunque di-
 suis se ciuibus concionari arbitra-
 Huius similes decem ego opta-
 vt Nestores Agamemnon, eosq;
 expugnandam Troiam, id est bar-
 iam vniuersam satis fore credide-
 Nam qui ita dicunt, Deo auspice
 dicunt,

Iosua 6. 6.

dicunt, Dominatoreque illo summo
iubente, & quasi præeunte in
sum illum & sacrum locum ascēdit
sacerdotumque veteris, & priscae
tubas illas inflant, quibus clangen-
tes
bus hostiles muri corruerant.
quondam, inquit, nunc ne
quidem vnus. quis te ita docuit?
si verò hæc aut oculis aspicere,
gitis dimetiri possimus, quæ sunt
nè diuina, eaque manus illa celestis
callidissimo & occultissimo artificio
fabricatur. Qui virtutem colit
tor, suisque præfectis vsque eò
audiens est, vt non modò gloria
quærat, sed contra gloriam
ptatemque dicendi fides, obedientia
que seruetur, licet aut frigidus
parum à frequētia felix sit, me
hortante perseveret, nec dubitans
quin laboris fructum sit vberem
cepturus. Totum enim hoc
cunque est, in quo vir copiosus &
cis excellit, vita turpis illidit,
mat, & inquinat, estq; ob eam
suadendi vis maior in sanctis hominibus

illo sumus quantumvis indifertis. Itaq; ma-
 e in excelsis oratoribus quasi vela facientibus
 in aëre minuti concionatores & famæ prope
 priscæ illius contra vim ventorum remi-
 clangentes aspirante Deo portum mul-
 bant. citius, multoque plausibilius sæpe-
 ne numero tenuerunt. *Non enim in for-*
psal. 146.
ocuit? Quodine equi voluntatem habebit, nec in
ere, aut in viri beneplacitum erit ei. Nam
 uæ sunt quod ais, vereri te ne Achitophelis?
 illa coelestis templo tuis consulas, & concione
 no arduo quasi testamento prospicias, teque
 n colit te suspendas: ne uè vt Amasias, quos *Reg. 2. c. 27.*
 ue eò bello viceris, eorum pulsos superatos
 gloriantes deos venereris & colas, cum *2. Pat. c. 25.*
 riam vobis abhorret moribus, tum à Dei
 obedientiam opt. max. credo, est consiliis alienum.
 rigidus tibi enim nihil nimis oportet confi-
 dere, tamen nihil nimis conuenit de-
 c dubitare. Vitæ, inquis, me pudet, &
 beremur, quàm enim indignus sim,
 hoc quod apud alios loquar, mihi ipse
 iosus & conscientium conscius. Si dum sis dignus expe-
 llidit, concionari nunquam fortasse po-
 eã rem speris. Audi diuum Hieronymũ istum *Epistol. de*
Julianum.
 Etis hominibus merum eximentem. *Quòd si,* in-
 quit,

psal. 146.
Reg. 2. c. 27.
2. Pat. c. 25.
Epistol. de
Julianum.

quit, tacita tibi cogitatio scrupulum mo-
 rit, cur monitor ipse non talis sim, qualem
 esse desidero, & nonnullos videris in meo
 itinere corruisse, illud breuiter responde-
 non mea esse quæ dico, sed Domini Salu-
 ris, non monere quod ipse possim, sed
 debeat velle vel facere, qui seruus
 est Christi. Et athleta suis incitatoribus
 tiores sunt, & tamen monet debilior,
 gnet ille, qui fortior est. Huc spectat
 quod Origenes dicit: cum enim
 illa seruatoris Christi de abiudicandis
 facultatibus reminiscens erubesceret
 re se dixisset, qui non modò qua-
 beret non relinqueret, sed multò
 ra possidere vellet, quid igitur, in-
 agam? Nunquid nam quia nos redarguit
 conscientia, tegere & non proferre, qua
 pta sunt, possumus? nolo dupliciter
 reus fieri, confiteor hæc palàm populo
 ente, confiteor hæc scripta esse, etiam si
 dum implese me noui. Hæc Origenes
 Hominum de tuis concionibus variis
 iudicia, discrepantesq; sententias
 formidas. Vel tres enim, quod Sa-
 tyricus ille Poëta conqueritur, prop-
 ter

Luca 14.

Homil. 16.
 in Gene-
 sin.

sentire conuiuæ videntur,
 sentientes vario multum diuersa palato.
 Sed hæc vitare non possumus: nisi
 nihil omnino dicamus. Quam-
 tam tanta veritatis, & virtutis est
 ut de ea ne delicati quidem, &
 omnia respicientes tacere vlllo modo
 possint. Iam illos quis neget de ho-
 minibus mereri quàm pessimè, qui
 diuina vitæ oblectamenti & gaudiis
 contenti neque concionari volunt,
 neque aliam humani ge-
 neris adiuuandi rationem inire stu-
 dent. Hoc enim cum Christiana
 pietate pugnat, quæ priuatam utili-
 tatem (si vlla esse in tam agresti confi-
 ditilitas potest) publicis nunquam
 anteponit. Pugnat cum
 illius magnitudine, quæ non modò
 inuitus humani tædia deuorare, &
 in ingratum viuere, sed pro ingratis e-
 tiam iniuriis, & improbis mortem
 debet oppetere. Hosce homines vel
 merito condemnabit inertia, qui non
 solum nobis nos esse natos, sed patriæ
 vitam dicitabat. Quid ego Apосто-
 los,

Hh

los,

Lib. 2. epist.
 epist. 2.

los, Martyres, Confessores, Doctores, & relique recenseam. quorum omnia vita fuit in erudiendis, sanandis, hominibus occupata: quo in opere sacras quidem virgines licet domesticis parietibus circumclusas video fuisse. Qui ita se gerunt, nihil in mundo agant, in illos aspiciant, qui esse possent otiosi, rebus publicis desse, remotissimas nationes Christianæ lucis radiis illuminare, in certamine vitæ venire quotidie, quàm in umbra gaudere maluerunt. memoria repetere necesse est, quod se antiqui illi urbium rectores, & tiferæ legis expertes in adiuvandis hominibus præbuerint, tutandis, & seruandis. Neque fugere nos debent quemadmodum illos viros Tullius accipiat, & tractet, qui se ita cum abduunt, quas didicerunt, ut eiusdem naturæ sociis impertiantur atque communicent. Quare expugnandum est, & cadenti, præstanti; religioni succurrendum, neque enim quieta vita illa videri debet.

*Pro Archia
Poëta, &
sape alibi.*

es, Doctores, uti dicunt, ac præ se ferunt, contem-
 plationis amans, sed somniculosa, in-
 mandis, pigra, inutilis, pudenda, sordida.
 in opere illud mihi sæpe respondes, homo sum,
 et domi mihi ipse diffido, & ut diffidam, tepor
 video ille facit, quem ex hominum con-
 nihil vultu ingressu reporto, hærent in mente
 ut, quicquid rerum imagines, nec me de Deo co-
 publicis cogitare sinūt, me etiam pungit aliquid,
 es Christus cum vnde illæ insint, reminiscor.
 in certamine vulnus, quod acu punctum videtur,
 am teo pro ictu gladiatoris putare noli. Noui
 ant. Minimum tuum, noui grauitatem, con-
 est, quæ stantiam, vitæque innocentiam, nun-
 ores & quam cum aliis agis, quin sis ipse te-
 diuanti- cum, quæ verò errata committis, in-
 tandis, expiabilia non sunt. Bernardus tibi
 e nos de- veniat in mentem, cui fidem habere
 s Tullius debes, cuius hæc extant his verbis scri-
 a cum in- pta in quosdam tui similes. *Inhumana*
 t, ut nã- *ne nempe redarguis eorum opera, quorum*
 mperantia- *vera refugis, temerariè obiurgat virum*
 uare ex- *revertentem de pralio mulier nens in domo.*
 ti, præ- *Dico enim sis, qui de claustro est, eum qui*
 dum, ne- *versatur in populo interdum minus di-*
 leri debet. *frictè, minusuè circūspectè se se agere depre-*
 hende-

*In Cantica
 sermo. 12.*

henderit, (verbi gratia in verbo, in somno, in risu, in ira, in iudicio) non ad dicandum confestim profiliat, sed mem-
Eccles. 42. rit scriptum, melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Nam tu quidem in custodia vigilans benefacis, sed qui multos & melius facit & virilius, quod implere non sufficit absque aliqua iniquitate, id est, absque quadam inaequalitate & conuersationis suae, memento quia clau-
Iacob. 5. tas operit multitudinem peccatorum. Hic ille. Equidem Theologorum, ut sit tempora, perenne claustrum, sempiternumque secretum atque silentium non dico Societatis I E S V, quae ita generata à Deo est, ut habeat quiddam innatum quasi civile & popolare, quo etiã efficitur, ut insit in vnoque nostrum cura quaedam quasi foras spectans, aliosque appetens, atque complectens, sed omnium quoque qui in terris sunt, turpe putem & indecorum. Quidquid enim his calamitosis, turbulentisque temporibus aget quaeque Academia, quidquid omnium religiosorum familia cogitabit, ab homi-

hominum salute abhorre non de-
 bet. Nos enim afflicta Gallia dormire
 non finit, non quiescere Germania
 patitur, non messis apud Indos multa
 manere permittit in patria: non Bri-
 tannia dura necessitas, non immanif-
 simae leges, non tormenta catholico-
 rum, non Iezabelis furor, non eorum
 improbitas, vel infania potius, à qui-
 bus miserima illa insula gubernatur,
 cessare quenquam finit, sed subuenire
 cogit, succurrere, praesto esse. Nam ut
 mirabilis ille Aphraates Valenti im-
 peratori heretico, perfidoque respon-
 dit à solitudine discessum ut probrum
 obicianti; pudicissima virgo & quie-
 tissima, si paterna domus flagret in-
 cendio, cunctari & vno in loco confi-
 dere minimè poterit, sed huc atque
 illuc ad opem ferendam, ignemque
 refrigerandum passu incitatissimo ra-
 pietur. Similiter in tantis Ecclesiae
 malis, in tot flagitiorum, errorumque
 portentis nemo bonus adduci potest,
 ut fileat, & turpiter ferietur, immo po-
 tius flamas ab haereticis excitas pro-

*Tripert.
 lib. 7. c. 4.*

viribus restinguere conabitur, post
 risque suæ & voluntatis & fidei pro
 fessionem sanguine, vt chirographum
 expressam, testatamq; relinquere
 Igitur vt finis iam sit, qui Theologus
 & sacras literas didicerunt, eos omnes
 ita affectos, atque animo constitutos
 velim, vt ex ipsis quamplurimi ad
 etum concionandi munus deligi, &
 seuocari meritò possint. Hoc autem
 fiet, si cum pectus eruditione con
 plerint, neque iuueniliter ardeant
 flagrabuntq; studio, & cupiditate
 cendi, neque concionum difficulte
 res atque onera deuitabunt, desup
 entq; timidiùs: quorum alterum
 meritate non vacat, cui summa est
 iuncta perniciës, in altero socordia
 charitatis, & virtutum omnium in
 mica. Faxit ille Deus summè clemens
 atque misericors, vt veris, dignis,
 quasi legitimis concionatoribus tam
 multis abundemus, vt Europæ, Asiæ,
 Affricæ, Americæ, extremisq; mundi
 totius oris hæc felix & diues cornu co
 pia sufficiat, orbemq; non modò
 sit.

ur, possit
fidei pro
irographo
linquere
neologia
eos omnes
onstitum
mi ad la
deligi, b
oc aurem
one con
ardebunt
iditate b
difficulta
t, defug
lterum
ma est ad
ocordia
nium in
è clemens
dignis, b
oribus tam
ppæ, Alia
sq; mun
cornu co
modò li
stre;

ret, obeatque præteriens, sed plenè
perfecteq; compleat, & prorsus illu-
minet. Vale, & si quid mea apud te
vel gratia, vel authoritas valet, cura ut
in ista re, non modò in cæteris omni-
bus tuis vel rectoribus, vel monitori-
bus libenter obtemperes: quò enim
parebis libentiùs, eò tibi alacriùs im-
perabunt, qui imperare possunt, au-
daciùs suadebunt, qui tuis siue officiis,
siue meritis ita se obstrictos sentiunt,
ut de tuis rebus sine suo graui
scelere te cœlare non

possint. Vale ite-
rum.

Hh 4 DE